

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η
ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

ΤΟΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

1911

ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

48 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Δημιουργία Κεντρικού Βιβλιοθηκείου Βεροίας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1900 ΒΕΡΟΙΑΣ

202

Αριθ. ελ.

28

ΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ

ΤΗΣ ΠΡΕΚΗΡΗΣΣΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

GRVKE-00255

Πρόεδρος Ι. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Σ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Α. ΜΑΤΕΣΙΣ

Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ

Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ

Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ

Αριθ. Πρωτοκ. 2008

Εν Αθήναις τῇ 4 Φεβρουαρίου 1900

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς Λειτουργοὺς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Γνωρίζομεν ὅτι συνέστη ἐν Ἀθήναις Συλλόγος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀπαρτιζόμενος ἐκ λογίων καὶ φιλομούσων ἀνδρῶν καὶ διατελῶν ὑπὸ τὴν ἱψηλὴν προστασίαν τῆς Δ. Β. Υ. τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας.

Ἔργον τοῦ Συλλόγου εἶνε ἡ ἔκδοσις καὶ διάδοσις βιβλίων ἐκ παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ, δι' ὧν ἐν γλώσσῃ προσαρμοζομένη εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ πολλοῦ λαοῦ θά ἐπιδιωκῆται ἡ μετάδοσις εἰς αὐτὸν τῶν ἀναγκασιωτάτων ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων εἴτε πρὸς θεσπευτικὴν εἴτε πρὸς ἡθικὴν εἴτε πρὸς ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἐξύψωσιν οὕτως ὥστε τὸ καθ' ἑκάστον ἄτομον καὶ εἰς αὐτὸ καὶ εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καθ' ὅλου νὰ καταστή τι ὡς οἶον τε ὠφελίμων καὶ χρησίμων.

Μέλλει δ' οὕτω νὰ προσπικουρήσῃ μὲν τῷ ἔργῳ τῶσον τοῦ σχολείου ὅσον καὶ τῆς αὐτοδιδασχῆς, εἰς ἐκεῖνο μὲν παρέχων τὴν συμπληρωσὴν τῶν ἐν αὐτῷ προσκτηθεισῶν γνώσεων, εἰς ταύτην δ' ὅ,τι δὲν ἡτύχησέ τις νὰ συναποκομίσῃ ἐκ τοῦ σχολείου νὰ ἐγγενήσῃ δὲ εἰς πάντας τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἥτις εἶνε ἀριστον μέσον εὐγενεστάτης ἀπολαύσεως, ἀληθοῦς βελτιώσεως, καὶ βασιμοῦ προαγωγῆς πάντες ἀνθρώποι, ἰδία τῶν σημερινῶν χρόνων.

Διὰ ταῦτα δὲν διατάζομεν νὰ συστήσωμεν ὅτιν τὸ εὐγενὲς καὶ ἀθροφαλὲς ἔργον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Συλλόγου, οὐ τὴν ἐπιτυχίαν ἐγγυῶνται ἢτε ἱψηλὴ προστασία καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ νὰ παραγγείλωμεν ὅμως, ἵνα ἀόκνως συντελέσῃτε πρὸς διάδοσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδομένων βιβλίων πωλουμένων εἰς τιμὴν προσιτὴν καὶ εἰς τὸ πτωχότερον βαλάντιον, οὐ μόνον παρὰ τοῖς διδασκαλοῖς καὶ διδασκομένοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῇ κοινωσίᾳ, ἐν ᾗ δρᾶτε καὶ καταστήσῃτε ταῦτα ἀπαραίτητον ἐφόδιον καὶ πολὺτιμον διδασκαλῶν νέων καὶ γερόντων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Τῇ παρουσίᾳ προσηκρῆται καὶ ἀγγελία τοῦ Συλλόγου περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθησομένων βιβλίων.

Ὁ Ὑπουργός

ΔΗ. ΕΥΓΡΑΣΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛ. ΣΤ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ, ΒΡΑΒΕΥΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ἡ Βιβλιοθήκη Ἰουλίου Βέρν δὲν ἀποτελεῖται ἐκ ἀπολύτως μυθιστορημάτων. Εἶναι τὰ ἐλαττωρέα, τὰ ἠθικώτερα καὶ διδασκτικώτερα βιβλία τοῦ κόσμου, ἔχουν δὲ μεταφρασθῇ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἔκδοσις ἦν ἀνέλαβε τὸ ἡμέτερον κατάστημα οὐδόλως ὑστερεῖ τῆς πρωτοτύπου Γαλλικῆς. Τυπωμένη μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας εἰς γλῶσσαν ἀπλὴν καὶ ῥευσαν, ἐπὶ χαρτὸν ἀρίστης ποιότητος κοσμεῖται μὲ εἰκόνας καλλιτεχνικωτάτης ἐπιτηδὲς διὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτην κομισθείσας ἐκ Παρισίων.

<i>Ἀπὸ τῆς Γῆς εἰς τὴν Σελήνην</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Περὶ τὴν Σελήνην</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ρωβῦρος ὁ Κατακτητὴς</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ἡ Σχολὴ τῶν Ροβινσώων</i> . .	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ὁ Λαχνὸς ὑπ' ἀριθ. 9,672</i> . .	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Αἱ Μέλαινοι Ἰνδοὶ</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Τόχαι 3 Ρώσων καὶ 3 Ἀγγλῶν</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Τὰ πεντακόσια ἑκατομμύρια</i> . .	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ὁ Σανσελλῶρ</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ὁ Μεσημβρινὸς Ἀστὴρ</i>	ἄδεται Δρ. 3.00	χρυσόδ. 4.50
<i>Ὁ Δικαπενταετὴς Πλοίαρχος</i> . .	ἄδεται Δρ. 5.50	χρυσόδ. 8.00
<i>20000 Λεῦγαι ὑπὸ τὴν Θάλασσαν</i>	ἄδεται Δρ. 5.50	χρυσόδ. 8.00

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν (διὰ τὸ ἐξωτερικὸν προστέθηκαν 50 λεπτῶν κατὰ τόμον).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΥΡΑΙΟΥ ΒΕΡΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Η

ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β'.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 10

Τυπογραφεῖον Παρασκευᾶ Λεώνη. Ὅδὸς Περιχλέους 16.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ 19 μ. Χ. αἰῶνος

Ἡ Εὐρώπη, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ μᾶλλον πολιτισμένων λαῶν, εἶχε τὸ πάλαι δύο μόνον σπουδαίους καὶ πολιτισμένους λαούς, τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς Ῥωμαίους. Ἀλλ' ὁ πολιτισμός καὶ τῶν δύο τούτων λαῶν, μάλιστα ὁ τῶν Ἑλλήνων, εἶχε τὴν καταγωγὴν του ἐν μέρει ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη ὁ ἀρχαιότατος ἱστορικός βίος, ἐκεῖ αἱ ἀρχαιόταται θρησκείαι καὶ πολιτεῖαι. Ἡ Κίνα, ἡ Ἰνδία, ἡ Βαβυλωνία, ἡ Ἀσσυρία, ἡ Μηδία, ἡ Περσία εἰς τὴν μεγάλην Ἀσιατικὴν ἥπειρον, καὶ ἡ Αἴγυπτος εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἦσαν αἱ χῶραι καὶ τὰ κράτη, ὅπου ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον ὁ πολιτισμός. Ἀλλ' ὁ πολιτισμός ἐκεῖνος ἐστερεῖτο τριῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὸν ἀληθῆ πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰς γνώσεις, τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τῆς καλαισθησίας εἰς τὴν τέχνην. Ὑπο τοιοῦτον πνεῦμα ἐμορφώθη μόνον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός.

Οἱ Ἕλληνες κατοικοῦντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰς ἰδίας περὶπου χώρας, τὰς ὁποίας κατοικοῦν καὶ σήμερον, ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ δημιουργοὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Οὗτοι ἀνέπτυξαν εἰς ἀνώτατον βαθμὸν τὰς τέχνας, τὴν ποίησιν, τὰς ἐπιστήμας, τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅλον ἐν γένει τὸν πνευματικὸν βίον, μετὰ δὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ οὗτοι ἀνέπτυξαν καὶ ἐτελειοποίησαν τὴν διδασκαλίαν τῆς νέας πίστεως καὶ διέδωκαν αὐτὴν εἰς ὅλην τὴν ἄλλην Εὐρώπην.

Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, κάτοικοι μιᾶς πόλεως τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρώμης, διὰ σώφρονος πολιτείας καὶ διὰ μεγάλων στρατιωτικῶν ἀρετῶν κατέκτησαν βαθμηδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀφοῦ οὕτως ἐδημιούργησαν ἰσχυρὸν κράτος Ἰταλικόν, ὑπέταξαν εἰς αὐτὸ καὶ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Ἑλλάς ὑπετάχθη πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρώμη ὑπετάχθη ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διεδόθησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ὑπέταξαν.

Τὰ ἔθνη ταῦτα ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Γάλλων, Ἰσπανῶν καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν λαῶν τῆς Γερμανίας, ὧν καὶ δὲν ὑπετάχθησαν στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἦλθαν ὁμως εἰς σχέσεις καὶ συνάφειαν πολλήν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔλαβαν παρ' αὐτῶν τὸν Ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν.

Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης πρὸ τῆς ὑποταγῆς τῶν εἰς τοὺς Ρωμαίους εὐρίσκοντο εἰς βαρβαρύτητα. Περὶ τῶν Ρωμαίων ἔλαβαν τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ αὐτὸν τὸν χριστιανισμόν, ἀφοῦ διεδόθη καὶ ἐστερεώθη εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

Τὸ πγκόσμιον τοῦτο Ρωμαϊκὸν κράτος ἔλαβε βαθμηδὸν τόσῃν ἑκτασιν, ὥστε πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεώς του ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον ν' ἀποκτήσῃ νέαν δευτέραν πρωτεύουσαν. Ἡ νέα αὕτη πρωτεύουσα ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κτισθεῖσα (τὸ 323 μ. Χ.) Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία κειμένη ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἦτο ἐξ ἀρχῆς πόλις Ἑλληνική. Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἔκειτο ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ πόλις Βυζάντιον. Μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς νέας εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρωτευούσης, ἐπῆλθε βαθμηδὸν ἡ διαίρεσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς δύο τμήματα, τὸ Δυτικὸν καὶ τὸ Ἀνατολικόν. Τὸ εἰς τὴν Ἀνατολὴν κράτος κατεστάθη πράγματι Ἑλληνικόν, μολονότι ἐξηκολούθησε μέχρι τέλους νὰ λέγεται Ρωμαϊκόν, ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες συνείθησαν νὰ λέγωνται Ρωμαῖοι. Ὀνομάζεται δὲ τὸ κράτος τοῦτο καὶ Βυζαντινὸν ἐκ τοῦ Βυζαντίου, τῆς παλαιᾶς ὀνομασίας τῆς πρωτευούσης. Τὸ Βυζαντινόν, ἦτοι τὸ Ἑλληνικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, διήρκεσε μέχρι τοῦ 1453 μ. Χ., ἐνῷ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κατελύθη περὶ τὸ 500 μ. Χ. ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ βόρειαν Εὐρώπην.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ διελύθη τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος τῆς

Δύσεως, δὲν ἔπαυσεν ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ρώμης. Ἀντὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν ἔχασεν, ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ ὑποτάσῃ θρησκευτικῶς τοὺς πρῶν βαρβάρους ἐκείνους λαούς. Ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 8ου μ.Χ. αἰῶνος ὅλοι βαθμηδὸν οἱ λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης (ἐκτὸς τῶν Σλαυικῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ κράτος εἰς τὰ ἀνατολικά της), ἔγειναν Χριστιανοὶ καὶ ὡς ἀνώτατον ἀρχηγὸν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνώριζαν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ λέγεται συνήθως *Πάπας*, ἥτοι πατὴρ. Ἡ ἐξουσία αὕτη τοῦ Πάπα δὲν ἀνεγνώριζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Μὴ παραδεχόμενοι τὸν Πάπαν ὡς ὑπέρτατον ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἐπίτροπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ Ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος, ἢ Ἀνατολική. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἔλαβαν τὸν χριστιανισμόν καὶ πολλοὶ Σλαυικοὶ λαοί, ἰδίως οἱ Ρῶσοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην τὸ κράτος τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους ἀκέραιον. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. ἐπῆλθε μέγα σχίσμα, ἥτοι διαίρεσις, εἰς τὴν παπικὴν ἢ δυτικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦ Προτεστάντισμοῦ. Τολμηροὶ τινες θεολόγοι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, περιφημότατος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Λούθηρος, κατεπολέμησαν τὰς ἕως τότε ἐπικρατούσας γνώμας περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πάπα, καὶ χωρισθέντες

ἀπὸ τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἱδρυσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Προτεστάντων, ἥτοι τῶν Διαμαρτυρομένων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχίσματος τούτου τῶν Προτεστάντων, ἥτοι κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. καὶ ὀλίγον πρότερον, συνέβησαν πολλὰ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα τὰ ὅποια μετέβαλαν τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου.

Τὸ 1492 μ. Χ. ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερικὴ, εἰς τὴν ὁποῖαν ἔκτοτε πολλοὶ Εὐρωπαϊκοὶ λαοί, ἰδίως Ἴσπανοί, Πορτογάλοι, Ἀγγλοὶ, Γάλλοι ἔκαμαν μεγάλας ἀποικίας. Διὰ τούτων δὲ ἡ νέα ἡπειρος ἔγεινε χώρα Εὐρωπαϊκὴ ὑπὸ ἔποψιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, οἱ ἰθαγενεῖς Ἀμερικανικοὶ λαοί, τινὲς τῶν ὁποίων εἶχαν προοδεύσει καὶ εἰς βαθμὸν τινα πολιτισμοῦ, καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀποίκων, κατέφευγαν εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη καὶ ἤρχισαν νὰ ἐξαφανίζωνται κατὰ μικρόν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἐτελειοποιήθη ἡ ναυτικὴ τέχνη. Πρὸ δύο ἡδὴ αἰώνων εἶχεν ἐφευρεθῇ ἡ ναυτικὴ πυξίς, καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ διατρέχουν πάσας τὰς θαλάσσας ἀνακαλύπτοντες νέας χώρας καὶ πολλαπλασιάζοντες τὰς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν τοῦ κόσμου.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων προώδευσαν εἰς Εὐρώπην καὶ τέχναι καὶ ἐπιστήμη καὶ τὰ γράμματα ἐν γένει, ἱδρύθησαν δὲ εἰς πολλὰς πόλεις πανεπιστήμια, ὅπου εἰσῆχθη καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἡ

σπουδῇ αὕτη, ἡ ὁποία τόσον συνετέλεσε καὶ συντελεῖ μέχρι σήμερον εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἐξημέρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, διεδόθη ἰδίως ἀπὸ τοῦ 15 ου καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος μ. Χ. ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος.

Ἐνῶ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ἀκόμῃ εἰς μεγάλῃν ἀκμὴν, κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα μ. Χ. νέα ἐφάνη θρησκεία εἰς τὴν Ἀραβίαν τῆς Ἀσίας. Ἡ νέα θρησκεία ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς Μωάμεθ Ἰσλάμ = « Ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεόν », ἀπὸ τοῦ ὀνόμα δὲ τοῦ Μωάμεθ ὠνομάσθη καὶ *Μωαμεθανική*. Ὁ Μωαμεθανισμὸς διεδόθη κατ' ἄρχας μὲν εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Οὕτως ἐδημιουργήθη μέγα κράτος Ἀραβικόν, τὸ ὅποσον κατέστη ἐπικινδυνότατον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος. Πολλαὶ ἐπαρχίαι εἰς Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος καὶ ὅλη ἡ βόρειος Ἀφρικὴ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Αὕτῃ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπολιορκήθη δις ὑπ' αὐτῶν, τὸ πρῶτον ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη (669 — 676 μ. Χ.) καὶ κατόπιν ἐπὶ ἓν ἔτος (717 — 718 μ. Χ.) Οἱ Ἀράβες κατὰ μικρὸν παρήκμασαν. Ἀλλ' ἐφάνη τότε νέον ἔθνος Μωαμεθανικόν, τὸ Τουρκικόν. Τοῦτο εἶχε δεχθῇ τὸ Ἰσλάμ. ἀπὸ τοὺς Ἀράβας, παρήχθησαν δὲ ἐξ αὐτοῦ διαδοχικῶς διάφορα Τουρκικὰ κράτη, μέχρις οὗ ἰδρῦθη τὸ κράτος τῶν Ὀσμάνων, τὸ ἐπικινδυνότατον ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ διὰ τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ 1453 μ. Χ. οἱ Ὀσμάνοι Τοῦρκοι (Ὀθωμανοὶ) ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέλυσαν τὸ

μέγα Ἑλληνορωμαϊκὸν κράτος τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ὅποιν, ὡς εἶδομεν, εἶχεν ἰδρύσει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος (εἰς τὰ 323 π. Χ.) Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Τοῦρκοι πρὶν νὰ κυριεύσουν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους, τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶχαν ἀρχίσει πολὺ πρότερον νὰ κυριεύουν τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ πανταχοῦ φέροντες καταστροφὴν καὶ ἐμπνέοντες τὸν τρόμον.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλοὶ εὐγενεῖς Ἕλληνες λόγιοι ἐκ διαφόρων χωρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐτὴν, κατέφυγαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ λόγιοι οὗτοι εὗρισκαν πανταχοῦ θερμὴν καὶ ἔντιμον ὑποδοχὴν καὶ ἐκ μέρους τῶν λαῶν καὶ ἐκ μέρους τῶν ἡγεμόνων, διδάσκοντες δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν προσεῖλκυαν μέγα πλῆθος ἀκροατῶν, ἰδίως ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων. Οὕτως εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας πολλοὶ σπουδαῖοι ἄνδρες διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῶν λαῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξε τόσον μεγάλη, ὥστε οἱ χρόνοι οὗτοι ὠνομάσθησαν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, τῆς πνευματικῆς δηλαδὴ ἀναγεννήσεως. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων, ἀπὸ τοῦ 15ου δηλονότι καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος, ὀνομάζεται Ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐνῶ ἡ πρὸ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 5ου μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 15ου, ὀνομάζεται

μεσαιωνική, ἡ ἱστορία τῶν μέσων αἰώνων, διότι κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, ἥτοι τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Εὐρώπης.

Καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἀπὸ τοῦ 15ου μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐξηκολούθησαν νὰ κάμνουν μεγάλης προόδους εἰς τὸν πολιτισμόν, εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς διαφόρους ἐφευρέσεις· ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἀνεπτύχθησαν, συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ὕλική εὐημερία τῶν λαῶν. Τὸ μόνον, τὸ ὅποιον ἔλειπεν ἀπὸ τὸν πολιτισμόν τοῦτον ἦτο ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν, δηλαδή ἐλεύθεροι πολιτικοὶ θεσμοί, διὰ τῶν ὁποίων νὰ δύναται ὁ λαὸς νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πατρίδος, ἀσκῶν δικαίωματα πολιτικά. Ὅλη ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας μοναρχίας ἀπολύτου, καὶ ἀριστοκρατίας ἢ ὁποία περιεκύκλωνε τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν καὶ ἐχρησίμευεν ὡς στήριγμα αὐτοῦ. Ὅλα σχεδὸν τὰ μεγάλα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ καὶ δικαστικὰ ἀξιώματα κατεῖχοντο ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, εἰς αὐτοὺς δὲ ἀνῆκε καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ ἐγγεῖς ἰδιοκτησία. Οἱ χωρικοὶ οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰ κτήματα τῶν εὐγενῶν ἦσαν ἀπλῶς καλλιεργηταί, πληρώνοντες φόρους εἰς τοὺς κυρίους τῶν κτημάτων.

Οὕτε δὲ οἱ χωρικοὶ οὗτοι, οὕτε οἱ εἰς τὰς πόλεις κατοικοῦντες, ἔμποροι ἢ βιομήχανοι ἢ ἄνδρες ἐλευθέρων ἐπαγγελημάτων, — ἰατροί, δικηγόροι, διδάσκαλοι, οἱ

ἐν γένει λεγόμενοι ἄστοί, — εἶχαν πολιτικά δικαιώματα ὅμοια πρὸς τὰ σημερινά. Ἀντιπροσωπεῖται λαοῦ, βουλαὶ ἐκλεγόμεναι διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ, δὲν ὑπῆρχαν. Αἱ μόναι ἀντιπροσωπεῖται ἦσαν τότε συνελεύσεις τῶν εὐγενῶν, συνερχόμεναι ὁσάκις ἤθελεν ὁ μονάρχης διὰ νὰ συσκεφθοῦν μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς χώρας, χωρὶς αἱ ἀποφάσεις τῶν συνελεύσεων τούτων νὰ ἔχουν ὑποχρεωτικὸν κῦρος διὰ τὸν μονάρχην. Μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμορφώθη, εἶχαν ἀναπτυχθῇ θεσμοὶ φιλελεύθεροι πολιτικοί, ἐπιτρέποντες ἐν μέρει καὶ εἰς τὸν λαὸν ν' ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὰ μεγάλα συμβούλια τῆς χώρας (τὸ Κοινοβούλιον ἢ Παρλαμέντον), καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐπιδρῷ εἰς τὴν κυβέρνησιν της.

Ὁ τύπος, ἥτοι ἡ δημοσιογραφία, ἡ ὁποία σήμερον ἔγεινε μεγάλη δύναμις εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν λαῶν, καθὼ ἐκπροσωποῦσα τὴν δημοσίαν γνώμην, ὑπῆρχε καὶ ἀπὸ τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν σπουδαιότητα καὶ περιωρίζετο ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀναγραφὴν εἰδήσεων. Καὶ ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸν λαὸν ἦτο πολὺ ἐλαττωματική. Δὲν ὑπῆρχαν ὅπως σήμερον δικαστήρια τακτικά τοῦ κράτους, οὔτε δικαστήρια λαϊκά τῶν ἐνόρκων. Ὁ λαὸς ἐδικάζετο ὑπὸ δικαστηρίων τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ κύριοι αὐτοῦ. Καὶ ἡ θρησκευτικὴ δὲ ἐλευθερία ἦτο πολὺ περιωρισμένη καὶ εἰς τὰς Καθολικὰς καὶ εἰς τὰς Προτεστάν-

τικὰς χώρας. Ἄλλ' ἡ ἀκατάπαυστος πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐβελτίωνε βραθυμῶς τὰ πάντα.

Αἱ παραμοναὶ τοῦ 19 αἰῶνος

Ἡ πρόοδος αὕτη, ὅσον ἦτο ταχεῖα εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, τόσον βραδεῖα ἦτο εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἰδίως εἰς τὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν.

Μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ κράτη ἦσαν τότε εἰς τὴν Εὐρώπῃν ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλίη, ἡ Ρωσία (ἡ ὁποία ἤρχισεν νὰ λαμβάνῃ πολιτισμὸν καὶ δύναμιν μεγάλην ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου, πρὸς τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος).

Ἡ νῦν Γερμανία ἦτο τότε διηρημένη ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων εἰς πολυάριθμα κράτη, τὰ περισσότερα πολὺ μικρὰ καὶ κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ κατὰ τὴν πληθυσμὸν. Τὸ μεγαλύτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῶν κυρίως Γερμανικῶν κρατῶν ἐκείνων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἦτο ἡ Πρωσία, ἡ ὁποία ὅμως πολὺ ἀκόμη ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ἀκμὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασεν βραδύτερον καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ὡστε δὲν ὑπῆρχε κράτος Γερμανικὸν συμπαγὲς καὶ ἰσχυρόν. Ἀλλὰ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, μικρὰ καὶ μεγάλα, συναπετέλουν τὴν λεγομένην ἱερὰν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Αὕτη εἶχεν ἰδρυθῇ πρὸ αἰώνων ὡς διάδοχος δὴθεν τῆς Ρώμης καὶ ὡς ἀντίζηλος ἢ ἀντίπαλος τῇ ἐξελληνισθείσῃ Ρωμαϊκῇ Αὐτοκρατορίᾳ τῆς Ἀνατολῆς. Ὡστε ἡ Γερμανία ἀπετέλει εἶδος ὁμοσπονδίας τῆς ὁποίας τὴν προεδρίαν εἶχεν αὐτοκράτωρ ἐκλεγό-

μενος ἀπὸ τινος τῶν ἡγεμόνων τῶν Γερμανικῶν κρα-
τῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο ἀξίωμα εἶχε
δοθῇ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἡγεμόνας τοῦ Αὐστριακοῦ
οἴκου τῶν Χαβσβούργων, οἱ δὲ ἡγεμόνες οὗτοι ἐν τῷ
μεταξὺ ἠϋξήσαν μεγάλως τὰς ἰδιαιτέρας κτήσεις των,
γενόμενοι συγχρόνως καὶ τῆς Οὐγγαρίας βασιλεῖς, οἱ
κατ' ἐκλογὴν αὐτοκράτορες ἐκείνοι τῆς ἱερᾶς Ρωμαί-
κῆς αὐτοκρατορίας ἀπέκτησαν δύναμιν μεγάλην ὡς
ἡγεμόνες τῆς Αὐστρίας καὶ κατεῖχαν θέσιν ὑψηλὴν εἰς
τὴν ὀλομέλειαν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἡ Αὐστρία δὲ
ἐθεωρεῖτο ὡς Γερμανικὸν κράτος, καὶ μάλιστα ὡς
ἔχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Γερμανίαν.

* Ἄλλα κράτη Εὐρωπαϊκὰ ἔχοντα σημασίαν ἦσαν ἡ
Ἰσπανία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Σουηδία, καὶ εἰς τὴν
Ἰταλίαν ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας, ἡ ὁποία ἔπνεε
τότε τὰ λείσθια, ἀφοῦ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἤκμασε καὶ
ὑπέταξε μάλιστα εἰς τὴν κυριαρχίαν της διαφόρους
κατὰ καιρὸν Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Τουρκία ἦτο ἀκόμη
ικανῶς ἰσχυρά, ἂν καὶ ἡ ἐσωτερικὴ παρακμὴ καὶ οἱ
μεγάλοι πολεμοὶ πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν
τὴν εἶχαν ἐξασθενήσει ἀρκούντως καὶ δὲν ἦτο πλέον
ἡ Τουρκία τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος, ὅτε τὴν ἐφοβεῖτο
ἡ Εὐρώπη.

Ἡ συνθήκη τοῦ Κάρολιτζ, ἡ γενομένη τῷ 1699
μ.Χ. (μετὰ πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Τουρκία ἀν-
τέστη ἐπὶ 16 ἔτη κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἄλλων Γερ-
μανικῶν κρατῶν, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσίας, ἐν μέ-
ρει καὶ τῆς Βενετίας), ἔπειτα ἡ συνθήκη τοῦ Κου-

τζούκ-Καΐναρδζή εἰς τὸ 1774 μ. Χ., τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ Αἰκατερίνη Β' τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀφῆρσαν πολλὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος (τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Κροατίαν, τὴν Τρανσυλβανίαν, τὴν Κριμαίαν, καὶ τὴν Γεωργίαν εἰς Ἀσίαν).

Χώρα Εὐρωπαϊκὴ ἔχουσιν ἀληθῶς ἐλευθέρους θεσμοὺς ἦτο τότε μόνον ἡ Ἀγγλία· εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλλα κράτη (ἐξαίρουμένης τῆς Βενετίας, Ὀλλανδίας καὶ Ἑλβετίας) ὑπῆρχε τὸ λεγόμενον ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἦτοι ἐν γένει ἀπόλυτος μοναρχία.

Τοιαύτη ἦτο ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτε δύο μεγάλα γεγονότα συνετέλεσαν ὥστε ὁ 19ος αἰὼν νὰ ἐγκαινισθῇ ὑπὸ οἰωνοὺς ὑποσχομένους μεγάλας καὶ σπουδαίας μεταβολὰς πρὸς αὕξησιν τῆς εὐημερίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν γεγονότων τούτων ἦτο ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν βορείων Ἀμερικανῶν.

Εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν οἱ Ἀγγλοὶ εἶχαν ἰδρύσει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος πολλὰς ἀποικίας, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευαν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς ἐξ Εὐρώπης καταδιωκομένους διὰ λόγους καὶ ἰδέας θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ ζητοῦντας χώραν, ὅπου νὰ δύνανται νὰ ζήσουν ἐλευθέρως σύμφωνα πρὸς τὰς ἰδέας των. Αἱ ἀποικίαι αὗται εἶχαν μὲν αὐτονόμους τινὰς θεσμοὺς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐξηρτῶντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ἦτοι ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία καὶ ἐπέβαλλε βαρεῖς φόρους, ἐνῷ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα

νὰ ἀντιπροσωπεύωνται εἰς τὸ Κοινοβούλιον τὸ Ἀγγλικόν. Πιεζόμεναι ὑπὸ τοιαύτης φορολογίας καὶ ἄλλων καταχρήσεων, αἱ ἀποικίαι αὗται ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως καὶ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἐνδοξότατον ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα, ἐπὶ τέλους δέ, βοηθούμεναι καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἠνάγκασαν τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀναγνώρισῃ τὴν ἐλευθερίαν των. Ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν οὗτος τῶν βορείων Ἀμερικανῶν ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμόν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀμερικανῶν ἐχαίρετίσθη ὡς ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης. Πραγματικοὶ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας Ἀμερικανοὶ ἱδρυσαν πολιτείαν δημοκρατικὴν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε πρότυπον ἐλευθέρας πολιτείας. Ἡ βάσις τῆς πολιτείας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀνακήρυξις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς συνελθούσης πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος. Πάντες δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι οἱ οἰκοῦντες εἰς τὴν πολιτείαν, οἵασδήποτε φυλῆς, καταγωγῆς ἢ θρησκείας, ἐθεωρήθησαν ὡς πολῖται ἐλεύθεροι τῆς δημοκρατίας. Τὸ τοιοῦτον πολίτευμα μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχείαν αὐξήσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς Ἠνωμένας Ἀμερικανικὰς πολιτείας.

Ὅταν λέγωμεν σήμερον Ἀμερικανούς, ἐννοοῦμεν ὅχι ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς μεγάλης ἡπείρου τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ κυρίως τοὺς κατοίκους τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, οἵτινες ἰδίως εἶναι ἀπόγονοι Ἀγγλῶν ἀποίκων καὶ λαλοῦν τὴν

Ἀγγλικήν, μολονότι ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν μεγάλων μεταναστεύσεις ἐκ τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ἰδίως Ἰρλανθῶν καὶ Γερμανῶν. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ σπέρματα τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ καὶ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν εἶναι Εὐρωπαϊκά, ἐξ Εὐρώπης μεταφυτευθέντα. Ἰδιαίτεραι περιστάσεις ἔκκαμαν ὥστε τὰ σπέρματα ταῦτα ταχύτερον ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ καρποφορήσουν εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀρχεται ὁ μέγας ἀγὼν τῶν ἰδεῶν τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ δεύτερον μέγα γεγονός εἶναι ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε ριζικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν κατάστασιν ὅχι μόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης. Τὸ κίνημα ἤρχισε κατὰ τὸ 1789 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1815· διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τῶν δύο αἰῶνων καὶ εἶναι τρόπον τινὰ σύνδεσμος μεταξὺ αὐτῶν.

Ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Γαλλίας ἔπεισε τὸν βασιλέα Λουδοβικὸν ΙΣΤ' νὰ συγκαλέσῃ συνέλευσιν τῶν εὐγενῶν καὶ τινῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ σκεφθοῦν περὶ τῶν μέσων τῆς διορθώσεως. Ἀλλ' ἡ μεγάλη πρόοδος τῶν γραμμάτων, καὶ ἰδίως τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν περὶ πολιτείας καὶ κοινωνίας, ἔκαμαν ὥστε οἱ ἐκλεγέντες ἀντιπρόσωποι νὰ ἔχουν γενικωτέρας καὶ βαθυτέρας ἰδέας περὶ τῆς ὅλης πολιτικῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος των. Διὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις, ἐνῷ εἶχε συγκληθῇ διὰ νὰ σκεφθῇ καὶ προτείνῃ εἰς τὸν βασιλέα τὰ κατάλληλα μέτρα τῆς

οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως τοῦ Κράτους, ἐκήρυξεν ἑαυτήν, ἐπαναστατικῶ τῷ τρόπῳ καὶ δικαιώματι, Συνέλευσιν Συντακτικὴν, δηλαδὴ συνέλευσιν ἔχουσιν δικαιώμα νὰ συντάξῃ καὶ νὰ διοργανώσῃ τὸ πολίτευμα τοῦ Γαλλικοῦ κράτους. Οὕτως ἡ Συνέλευσις καθίστατο ἄνωτέρα τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀπόλυτος δεσπότης καὶ κύριος πάντων τῶν Γάλλων. Ἄλλ' ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπὲρ τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ δημοσία γνώμη τὴν ὑπεστήριζεν ἰσχυρῶς. Διὰ τοῦτο ἡ βασιλεῖα μετὰ ἀσθενῆ ἀντίστασιν ὑπετάχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἤρchiσε τὸ μεταρρυθμιστικὸν τῆς ἔργον. Δύο μεγάλας ἀρχὰς ἐκήρυξεν ἡ Συνέλευσις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνέταξε τὸ νέον πολίτευμα τῆς Γαλλίας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βάσιν τῶν φιλελευθέρων συταγματικῶν πολιτειῶν, εἶναι δέ

1ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ ἀπονομὴ ἴσων δικαιωμάτων εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους μιᾶς πολιτείας, ἀνεξαρτήτως τοῦ θρησκευματος, τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς φυλῆς. Εἵπομεν δέ ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶχε κηρύξει ὡς βάσιν τῆς πολιτείας καὶ ἡ Συνέλευσις ἡ συντάξασα τὸ πολίτευμα τῆς βορείου Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας.

2ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς Συντακτικὴν Συνέλευσιν συντάσσει τὸ πολίτευμα, ὅλοι δὲ οἱ τοῦ κράτους ἄρχοντες, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, εἶναι

κατ' οὐσίαν ἐντολοδόχοι τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὐτῇ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν βᾶσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος, ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασεως. Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως ἕως τότε ἐθεωρεῖτο (ὡς καὶ τὴν ἰσχυρίαν ἀκόμη θεωρεῖται εἰς τινὰ μοναρχικὰ κράτη) ὡς θεία, ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένη, καὶ εἰς οὐδέναν ὑποκειμένη περιορισμὸν ἢ ἔλεγχον ἐκ μέρους ἄλλης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας λαϊκῆς· καὶ διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο, καὶ καλοῦνται ἀκόμη εἰς τινὰ κράτη, «ἐλέω Θεοῦ βασιλεῖς»

Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀρχῶν ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις διωργάνωσε τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας καὶ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Τὸ οὕτω συνταχθὲν πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα ἐχρησίμευσεν ὕστερον ὡς τύπος εἰς τὰ φιλελεύθερα κράτη· καὶ τὸ ἰδικὸν μας πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1864, εἶναι σχεδὸν αὐτὸ τὸ σύνταγμα τῆς Γαλλίας, τὸ ψηφισθὲν τὸ 1791 μ. Χ.

Ἄλλ' εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἔργον τῆς μεγάλης πολιτικῆς ἀναμορφώσεως προεκάλεσε καὶ μεγάλην ἀντίδρασιν, ἰδίως ἐκ μέρους τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, καίτοι ἀνεγνώρισεν ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως γεγόμενα, οὐχ ἤττον ἀντενῆργει κατὰ βᾶθος κατ' αὐτῶν. Καὶ ἐνόσφω μὲν εἰργάζετο ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις (1789 —

1791), δὲν ἐπῆλθε πολὺ σφοδρὰ σύγκρουσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ κατόπιν ἄλλαι Συνελεύσεις, ἡ λεγομένη Νομοθετικὴ (1791—1792) καὶ ἡ Συμβατικὴ (1792—1795) ἦλθαν εἰς μεγάλας συγκρούσεις πρὸς τὴν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν Συνελεύσεων τούτων καθήρεσε τὸν βασιλέα, ἡ δὲ δευτέρα ἐκήρυξε τὴν δημοκρατίαν καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν βασιλέα.

Τὴν κατατόμησιν τοῦ βασιλέως συνώδευσαν πολλαὶ ἄλλοι θανατικαὶ ἐκτελέσεις καὶ ἄγρια σφαγαὶ τῶν ὑπαδῶν τοῦ παλαιοῦ συστήματος. Ταῦτα προεκάλεσαν ἀντίδρασιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξήγειραν δὲ καὶ τὴν ἄλλην Εὐρώπην ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Διότι οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης δὲν ἠδύνοντο νὰ βλέπουν μετ' ἀδιαφορίας τὸν λαὸν μιᾶς οἰασδῆποτε Εὐρωπαϊκῆς χώρας νὰ κηρύττῃ νέας ἀρχὰς πολιτικάς, νὰ ἐκθρονίζῃ, καταδικάζῃ καὶ θανατώνῃ βασιλεῖς. Αἱ δυνάμεις ἐφοβούντο εὐλόγως ὅτι αἱ νέαι ἐπαναστατικαὶ πολιτικαὶ ἀρχαί, αἱ κηρυχθεῖσαι ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἠδύναντο νὰ μεταδοθῶν καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Διὰ τοῦτο αἱ Κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, πρὸ πάντων αἱ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας, ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἐπανειλημμένως δὲ ἐσχηματίσθησαν μεγάλαι συμμαχίαι, αἱ λεγόμεναι συστάσεις ἢ συνασπισμοὶ τῶν δυνάμεων, κατὰ τῆς Γαλλίας. Συγχρόνως πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας ἐγένον ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς ἐν Παρισίοις αἱματηρᾷ κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας. Ἀλλ' αὕτη ἐνίκησε καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς

ἐχθροὺς. Αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις κατεστάλησαν μετὰ φειδωρὰν αὐστηρότητα καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες Γάλλων ἐφονεύθησαν ὑπ' ἀλλήλων εἰς τοὺς ἐμφυλίου τούτους πολέμους. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ ἐχθροί, ἀφοῦ εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξεδιώχθησαν πέραν τῶν συνόρων αὐτῆς διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς δημοκρατίας, τὰ ὅποια μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φανατισμοῦ ἐπολέμουν ἐναντίον τῶν εἰσβαλλόντων εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος στρατευμάτων τῶν ξένων ἡγεμόνων. Διότι τοὺς ξένους τούτους δὲν ἐθεώρουν ἀπλῶς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ ὅλων τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὡς δόγματα πίστεως ἐκήρυξεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκει τὸ περίφημον ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ κατὰ τῆς τυραννίας Γαλλικὸν ᾄσμα, τὸ λεγόμενον «Μασσαλιῶτις», τὸ ὅποιον εἶναι σήμερον ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῶν Γάλλων.

Ἀλλὰ τὰ ἐνθουσιώδη καὶ φανατικὰ στρατεύματα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας δὲν ἠρκέσθησαν ἀπλῶς νὰ ἐκδιώξουν τοὺς πολεμίους πέραν τῶν ὁρίων τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἔλοβαν καὶ ἐπιθετικὴν κατ' αὐτῶν θέσιν, διέβησαν τὰ σύνορα καὶ εἰσέβαλαν εἰς τὰς ἐχθρिकास χώρας.

Τὸ 1795 ἔπαυσαν ὅλοι αἱ ἐσωτερικαὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ταραχαὶ καὶ ἰδρύθη τακτικὴ δημοκρατικὴ Κυβέρνησις, ἡ λεγομένη τὸ «Διευθυντήριον»· αὕτη διωργάνωσε μεγάλους στρατοὺς καὶ ἐπεχείρησε μεγάλας ἐκστρατείας εἰς τὰς χώρας τῆς Γερμανίας καὶ

τῆς Ἰταλίας. Αἱ ἐκστρατεῖαι ἐκεῖναι ἀπέδθησαν νικηφόροι. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν μεγάλας χώρας εἰς Γερμανίαν, κατέλαβαν τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὰς ἐκστρατείας ταύτας ἀνεδείχθησαν πολλοὶ μεγάλοι στρατηγοί, μέγιστος καὶ ἐπιφανέστατος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἀπὸ τῆς νήσου Κορσικῆς καταγόμενος Ναπολέων Βοναπάρτης. Ὁ Ναπολέων τόσον διέπρεψε, καίτοι νεώτατος ἔτι εἰς τοὺς πρώτους πολέμους τῆς δημοκρατίας, μετέπειτα δὲ καὶ εἰς τὴν καταστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὥστε τὸ 1795, ὅτε ἦτο μόλις 28 ἐτῶν, διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ· ἐκεῖ ἔμελλε νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν διαφόρων μικρῶν κρατῶν, εἰς τὰ ὅποια ἦτο διηρημένη τότε ἡ Ἰταλία, καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὅποια ἐξουσίαζε μέρος τῆς ἄνω Ἰταλίας καὶ ἐπροστάτευσεν τὰ λοιπὰ Ἰταλικά κράτη.

Ἄλλ' ὁ Ναπολέων ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐνίκησεν καὶ τὰ Αὐστριακὰ καὶ τὰ Ἰταλικά στρατεύματα, κατέλυσε τὰ μοναρχικὰ Ἰταλικά κράτη καὶ ἱδρύσεν ἀντ' αὐτῶν Ἰταλικὰς δημοκρατίας. Ἐπειτα δὲ εἰσβαλὼν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰς τὰς κυρίως Αὐστριακὰς χώρας καὶ προχωρήσας ἀπὸ νότου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς πρωτεύουσας τῆς Αὐστρίας, ἠνάγκασεν τὴν Αὐστρίαν, ἡ ὅποια ἀπὸ τοῦ 1792 εὗρίσκετο εἰς πόλεμον πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν Γαλλίαν, νὰ συναμολογήσῃ τὸ 1797 εἰρήνην καὶ νὰ ἀναγνώρισῃ τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν, κατὰ τῆς ὁποίας τοσαῦτα ἔτη ἐπολέμει.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Ναπολέων κατέλυσε καὶ τὴν περίφημὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδος Βενετικὴν δημοκρατίαν καὶ παρέδωκε τὴν Βενετίαν εἰς τὴν Αὐστροίαν, ἀντὶ τῶν ἄλλων ἰταλικῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἀφῆρεσε παρ' αὐτῆς.

Εἶναι γινωστὸν ὅτι ἡ Βενετία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς πολλὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἰδίως νήσους, τὰς ὁποίας μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκυρίευσαν οἱ Τούρκοι. Ἀλλ' ἡ Ἑπτανήσος κατεῖχeto ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ τῆς Βενετίας. Ὁ Ναπολέων λοιπὸν καταλύσας τὸ κράτος τῆς Βενετίας ἐθεώρει ὅτι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, αἱ ὑπαγόμεναι ἕως τότε εἰς τὸ κράτος τοῦτο, ἔπρεπε νὰ καταληφθοῦν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Πρὸς τοῦτο ἔστειλε μικρὸν στρατὸν εἰς τὴν Κέρκυραν. Οἱ Γάλλοι οὗτοι δὲν ἤλθαν εἰς τὴν Κέρκυραν ὥς νέοι κατακτηταί, ἀλλ' ὥς ἐλευθερωταί, καὶ ἐξέδωκαν προκηρύξεις ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν. Ἡ ἐμφάνισις αὕτη τῶν Γάλλων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμὸν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, διότι παντοῦ ἐφρόνουν ὅτι οἱ Γάλλοι, οἱ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἔμελλαν νὰ πράξουν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Ἀνατολήν.

Δύο ἐνδοξοὶ Ἕλληνες ἔζων τότε: ὁ μέγας ἐθνικὸς ποιητὴς Ρήγας ὁ Φεραῖος καὶ ὁ σοφὸς εἰς Παρισίους ἐργαζόμενος Κοραΐς. Ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος, ὁ ἐνθουσιώδης ὕμνητὴς τῆς ἐλευθερίας καὶ θερμότατος πα-

τριώτης, ἐπεχείρησε νὰ μεταβῇ τότε εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ συνεννοηθῇ προφορικῶς μετὰ τοῦ Ναπολέοντος περὶ ἐξεγέρσεως ὄλων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ συλληφθεὶς εἰς Τεργέστην ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας, παρεδύθη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐφονεύθη. Ὁ δὲ Κοραῆς ἀπὸ τῶν Παρισίων προέτρεπε τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ νὰ ἐξεγερθοῦν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Αἱ ἐλπίδες τοῦ Κοραῆ καὶ ὁ πολεμικὸς αὐτοῦ ἐνθουσιασμός ἔτι μᾶλλον ἐδυναμώθησαν, ὅτε ὁ Ναπολέων μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Αὐστριακοῦ πολέμου ἐπεχείρησε κατὰ τὰ ἔτη 1798—1799 τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν.

Ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος πρὸ πάντων, διὰ νὰ ἐκφοβηθῇ ἡ Ἀγγλία, ὅτι ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης ἠδύναντο οἱ Γάλλοι νὰ προσβάλουν τὰς εἰς τὰς Ἰνδίας Ἀγγλικὰς κτήσεις. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμου ὅλη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη εὐρίσκετο εἰς εἰρήνην πρὸς τὴν Γαλλίαν, μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία ἐξηκολούθει ἀκόμη τὸν πόλεμον· διότι οὐσα ἰσχυροτέρα κατὰ θάλασσαν τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ θάλασσαν πολεμοῦσα, δὲν ἠδύνατο ἐντελῶς νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὡς τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Μετὰ μεγάλης τολμῆς καὶ ἀποφασιστικότητος ὁ Ναπολέων ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης καὶ νικήσας τοὺς Μαμελούκους, τοὺς πραγματικοὺς κυρίους τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ὡς ἐπικυρίαρχοι ἐπεμψαν στρατεύματα, ἔγινε κύριος

δλης τῆς Αἰγύπτου, κατέλαβε δὲ καὶ μέρος τῆς Συρίας. Ἄλλ' ὁ Γαλλικὸς στόλος ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ αὕτη ἐκστρατεία, ἡ ὁποία καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν ὑπῆρξε σπουδαία, ἠύξησε πολὺ τὴν δόξαν τοῦ Ναπολέοντος. Διὰ τοῦτο οὗτος, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, ἐνθουσιωδῶς γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐσκέφθη νὰ γείνη ὅχι πλέον ἀπλοῦς ἀρχιστράτηγος, ἀλλὰ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πολιτείας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας δὲν ὑπῆρχεν ὑπέρτατον ἀξίωμα πολιτείας δι' ἓνα καὶ μόνον ἄνδρα, ὅπως ὑπάρχει τοῦτο εἰς τὴν σημερινὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀπλῆ Κυβέρνησις δημοκρατικὴ (τὸ Διευθυντήριον), συγκειμένη ἐκ πολλῶν μελῶν, ὁ Ναπολέων ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὸν στρατὸν μετερρύθμισε βιαίως τὴν πολιτείαν ἐπὶ τὸ μοναρχικώτερον καὶ ἐδημιούργησεν ἀνώτατον ἀξίωμα Ἀρχηγοῦ τῆς Δημοκρατίας, τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐψηφίσθη διὰ δέκα ἔτη, μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ισόβιον, ἔπειτα δὲ μετεβλήθη εἰς αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου ἰδρύθη εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ 1800, ἦτοι κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ 18ου αἰῶνος.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

α') Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη ἕως τοῦ 1815.

Αἱ μεταβολαὶ ὅσας ἐπέβαλεν ὁ Ναπολέον εἰς τὴν Γαλλίαν ἔγειναν δεκταὶ εὐκόλως. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐνῶ οἱ στρατοὶ τῆς Γαλλίας εἰς Εὐρώπην ἦσαν ὑπὸ ἄλλους ἀρχηγούς, ὅλοι οἱ καρποὶ τῶν λαμπρῶν νικῶν του εἰς Ἰταλίαν εἶχαν ἀπολεσθῇ. Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, — Αὐστρία, Ρωσία, καὶ ἄλλαι μικρότεραι, — ἐνωθεῖσαι μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἤρχισαν ἐκ νέου τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσέβηλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ρήνον χώρας.

Ὅλοι αἱ ἐλπίδες τῶν Γάλλων ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Ναπολέοντα. Ἀληθῶς δὲ κατώρθωσεν οὗτος νὰ νικήσῃ πάλιν ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἰταλίαν. Κατώρθωτε μάλιστα ὁ Ναπολέον νὰ συνεννοηθῇ δι' ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν Ρωσίαν, τῆς ὁποίας αὐτοκράτωρ ἦτο τότε ὁ υἱὸς τῆς Μεγάλης ἢ Β' Αἰκατερίνης Παῦλος Α'. Ἐπέβλεπε δὲ πάλιν τὴν εἰρήνην

εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλας χώρας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐφάνη δέ, ἐπὶ μικρόν, καὶ ἡ Ἀγγλία πρόθυμος εἰς συνομολόγησιν εἰρήνης. Οὕτω περὶ τὸ 1802 ἐφαίνετο ὅτι γενικὴ εἰρήνη ἔμελλε νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἄλλ' αἱ περὶ τοιαύτης εἰρήνης ἐλπίδες ἐματαιώθησαν ταχέως. Ἡ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἰρήνην δὲν συνωμολογήθη ὀριστικῶς, εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν ὁ γενόμενος φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Ναπολέοντος αὐτοκράτωρ Παῦλος Α' ἀπέθανε τὸ 1803 βίαιον θάνατον. Ὁ νεαρὸς υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλέξανδρος Α' ἔδειξε μὲν κατ' ἀρχάς διαθέσεις εἰρηνικὰς, ἀλλὰ παρὰ-συρθείς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς περιεπλάκη μετ' ὀλίγον εἰς νέον κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.

Ὁ πόλεμος κυρίως δὲν ἦτο πλέον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὅποιος τὸ 1804 ἀνηγорεύθη αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλοκτημοσύνη ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἴχαν πλέον ὅριον. Ἀφοῦ ἔγεινεν ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ, κατέλυσε τὰς πολλὰς εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσας δημοκρατίας, μετέβαλεν αὐτάς εἰς βασιλεία ἢ ἡγεμονίας, καὶ διώρισε βασιλεῖς τούτων καὶ ἡγεμόνας πολλοὺς ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν του. Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ὁ ἴδιος προεκάλει τὴν Εὐρώπην, ἡ Ἀγγλία γῆν καὶ θάλασσαν ἐκίνει διὰ νὰ σχηματίσῃ νέαν μεγάλην συμμαχίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, προσφέρουσα αὐτῇ τὰς μεγάλας δαπάνας τοῦ πολέμου. Οὕτω τὸ 1805

ἤρχισε νεὸς πόλεμος, ἀφοῦ Ρωσία καὶ Αὐστρία συνεμάχησαν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἐνῷ δὲ ὁ Ναπολέων συνήθριζε στρατεύματα εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Γαλλίας, προσποιούμενος ὅτι ἐσκόπει νὰ μεταβιβάσῃ στρατὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦ στόλου του, αὐτὸς ἐπῆλθε τάχιστα ἐναντίον τῶν Ρωσικῶν καὶ Αὐστριακῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια εἶχαν ἐνωθῇ εἰς Αὐστρίαν, ἀλλ' ἦσαν ἀκρόμῃ μακρὰν τῶν γαλλικῶν συνόρων, καὶ εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Αὐστερλιτσίου (2 Δεβρίου 1805) ἐνίκησε λαμπρῶς τοὺς συμμάχους καὶ τὴν μὲν Αὐστρίαν ἠνάγκασε νὰ συνομολογήσῃ νέαν εἰρήνην μὲ νέας μεγάλας παραχωρήσεις χωρῶν, κατὰ δὲ τῆς Ρωσίας ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος. Ἀντὶ δὲ τῆς Αὐστρίας, ἣτις ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἡ Πρωσσία. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἐκστρατεύσας τὸ 1806 ἐναντίον τῆς Πρωσσίας, κατέστρεψε τὸ κύριον μέρος τῶν στρατευμάτων της εἰς τὴν μάχην τῆς Ἰένης (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1806), ἔπειτα δὲ κατενίκησε καὶ τὸν Ρωσικὸν στρατὸν εἰς τὰς δύο μεγάλας μάχας τῆς Εἰλαυίας καὶ τῆς Φρηδλάνδης.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Ναπολέων εἶχεν ὑπὸ τοὺς πόδας του πᾶσαν τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν ἄλλην Γερμανίαν, τῆς ὁποίας οἱ πλείστοι ἡγεμόνες (ἐκτὸς ἐννοεῖται τοῦ τῆς Αὐστρίας) εἶχαν συμμαχήσει μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Πρωσσίας. Αὕτῃ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, τὸ Βερολῖνον, καὶ ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις κατεῖχοντο ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ τότε βασι-

λεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ', ὁ πρόπαππος τοῦ νῦν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Γουλιέλμου Β', εἶχεν ἀποσυρθῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς μακροσμένην τινὰ πόλιν πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ρωσίας. Ὁ Ναπολέων, καταστρέψας σχεδὸν οὕτω τὸ Πρωσσικὸν κράτος καὶ νικήσας τὴν Ρωσίαν, ᾔσθάνετο ἐν τούτοις τὴν ἀνάγκην νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ρωσίας, διότι ταύτην δὲν ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ. Ἦθελε λοιπὸν νὰ τὴν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς συμμαχίας καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ σύμμαχόν του. Πρὸς τοῦτο ὅχι μόνον προέτεινεν εἰρήνην ἔντιμον εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσιτίου (1807), χωρὶς νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς οὐδεμίαν ταπείνωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Πρωσσίας ἀπέδωκε μέρος τοῦ κατακτηθέντος Πρωσσικοῦ κράτους.

Διὰ τῆς συμμαχίας πρὸς τὴν Ρωσίαν ἤθελεν ὁ Ναπολέων νὰ διανεμηθῇ μετὰ τοῦ Κράτους τούτου τὴν ἡγεμονίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Αὐστρία ἦτο τότε ταπεινωμένη, ἡ Πρωσσία σχεδὸν κατεστραμμένη, τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη σχεδὸν ὅλα εἶχαν τεθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ναπολέοντος· ἡ Ἰταλία ὅλη ἐξηρτάτο ἀπ' αὐτοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Ἰσπανία. Συμμαχῶν λοιπὸν μετὰ τῆς Ρωσίας ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ νὰ ἀρχῇ τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ τί ἤθελε κερδίσει ἡ Ρωσία ἀπὸ τῆς συμμαχίας ταύτης; Ἐδῶ ἀκριβῶς εὕρισκετο ὁ κίνδυνος τῆς συμμαχίας καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας.

Ὁ Ναπολέων προτείνων εἰς τὴν Ρωσίαν συμμαχίαν, ἤθελε γὰρ τὴν δελεάσῃ διὰ σχεδίων περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Ἡ Ρωσία εὕρισκετο ἀπὸ τοῦ 1806 εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ὅπου ἐβασίλευε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ συνετός καὶ ἀγαθὸς Σουλτᾶνος Σελὶμ I'. Ἀκριβῶς δὲ ὁ Ναπολέων, ἐνόσῳ δὲν εἶχε τελειώσει ὁ πρὸς τὴν Ρωσίαν πόλεμος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἐνεθάρρυνε τὸν Σουλτᾶνον εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ τούτου πολέμου. Ἀλλ' ἅμα εἰρήνευσε πρὸς τὴν Ρωσίαν τὸ 1807, προέτεινεν εἰς αὐτὴν τὴν διαμονὴν τῆς Τουρκίας. Αἱ πρὸς τοῦτο διαπραγματεύσεις διήρνεσαν ἐπὶ ἔτη (1807—1810). Οἱ δύο αὐτοκράτορες Ναπολέων καὶ Ἀλέξανδρος ἐπεδαψίλευαν ἐπιδεικτικῶς δείγματα φιλίας πρὸς ἀλλήλους, ἦλθαν δὲ καὶ ἅπαξ εἰς συνέντευξιν ἐπιδεικτικὴν εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν Ἐρφούρτην. Ἡ συνέντευξις αὕτη ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς μέλλουσα γὰρ κρίνῃ τὴν τύχην τοῦ κόσμου διὰ τῆς συνεννοήσεως τῶν δύο ἰσχυροτάτων ἡγεμόνων τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς συνεντεύξεως ταύτης ἤρχισε κατὰ μικρὸν ἡ διαλυσις τῆς συμμαχίας. Γαλλία καὶ Ρωσία δὲν ἠδύναντο γὰρ συνεννοηθῶν περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας, διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσίας, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπαίτησις τοῦ αὐτοκράτορός της περὶ κατάληψως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, δὲν συνέφεραν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Διὰ τοιαύτης παραχωρήσεως ὁ Ναπολέων ἐκινδύ-

νευε νὰ ἀπολέσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπεδίωκε διὰ τῆς πρὸς τὴν Ρωσίαν συμμυχίας, ἤτοι τὴν εἰς Εὐρώπην ὑπεροχὴν. Διότι ἡ Ρωσία, γινομένη κυρία τοῦ Βοσπόρου, θὰ ἐγίνετο ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ὅλης Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο αἱ διαπραγματεύσεις δὲν ἔφθασαν εἰς ἀποτέλεσμα, καὶ εἰς τὴν συνέντευξιν τῆς Ἐρφούρτης συνεφωνήθη ἀπλῶς ἡ προσάρτησις εἰς τὴν Ρωσίαν τῶν παρὰδουναβίων χωρῶν, ἥτοι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἔγινε, διότι μετ' ὀλίγον αἱ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας σχέσεις ἐτραχύνθησαν καὶ ἀπέληξαν εἰς πόλεμον φανερόν (1812), ἡ δὲ Ρωσία μὴ δυναμένη νὰ πολεμήσῃ συγχρόνως πρὸς τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ Νεπολέοντος καὶ πρὸς τὴν Τουρκίαν, συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τὴν Τουρκίαν, μεσιτεία τῆς Ἀγγλίας.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης, τῆς συνομολογηθείσης εἰς Βουκουρέστιον τῷ 1812, ἡ Ρωσία ἀπέδωκεν εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς ὑπ' αὐτῆς διαρκούντος τοῦ πολέμου καταληφθείσας ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας.

Εἰς δὲ τὸν πόλεμον τὸν ὅποιον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1812) ἐπεχείρησεν ὁ Νεπολέων κατὰ τῆς Ρωσίας, εἶχε σύμμυχον ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, πλὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας. Διότι ἡ Αὐστρία, (ἡ ὁποία τὸ 1810 εἶχεν ἐκ νέου πολεμήσει κατὰ τοῦ Νεπολέοντος, καὶ πάλιν εἶχεν ἡττηθῇ), ἡ ταπεινωμένη Πρωσσία, ὅλα τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη, αἱ ἰτα-

δικαί χῶρσι, τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ὑπέκειντο εἰς τὸν Ναπολέοντα, ἡ Ἰσπανία τῆς ὁποίας βασιλεὺς εἶχε κατασταθῇ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ὁ ἀδελφός του Ἰωσήφ, ὅλαι αὐταὶ αἱ χῶρσι ἔλαβον μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα στρατός, περιλαμβάνων σώματα ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἀνῆρχετο εἰς τὸν πρωτοφανῆ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀριθμὸν τῶν 500 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Καὶ ὅμως ὁ μέγας οὗτος στρατός, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐπροχώρησε νικηφόρως μέχρι Μόσχας, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1812—1813 καὶ εἰς τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην ἔπαθε τὰ πάνδεινα καὶ κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Μόνον ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ ὀκτὼ περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπέστρεψε σῶος ἐκ τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Ρῶσοι γενόμενοι νικηταὶ ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον προχωρήσαντες εἰς τὴν Γερμανίαν. Τότε ἡ Πρωσσία χωρισθεῖσα ἀπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἠνώθη μετὰ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Ναπολεὼν, ἐν τῷ μεταξύ, στρατολογήσας εἰς Γαλλίαν νέον στρατόν, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ μετὰ τινος μάχης καὶ ἡ Αὐστρία ἠνώθη μετὰ τῶν ἐχθρῶν του. Οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη μάχη τῆς Λειψίας (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1813), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκηθη ἐντελῶς καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πέραν τοῦ Ρήνου. Τότε ὅλα τὰ Γερμανικὰ κράτη ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ. Οἱ σύμμαχοι διαβάντες τὸν Ρήνον εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ μετὰ τινος μάχης πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἐπροχώρησαν μέχρι Παρι-

σίῳ (κατὰ τὸ 1814.) Ὁ Ναπολέων στενοχωρούμενος πανταχόθεν, ἔχων δὲ τῶρα καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς αὐτόν, ἠναγκάσθη, κατ' ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων δυνάμεων, νὰ παραιτηθῇ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς μικρᾶς νήσου Ἑλβας, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, τῆς ὁποίας νήσου οἱ σύμμαχοι τὸν ὠνόμασαν ἡγεμόνα.

Ὁ Ναπολέων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑλβαν, οἱ δὲ σύμμαχοι ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας βασιλεῖα τὸν Λουδοβίκον 18ον, νεώτερον ἀδελφόν τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ φονευθέντος ἐπὶ τοῦ ἱκνιώματος βασιλέως Λουδοβίκου 18ου, συνωμολόγησαν δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων (τὸ 1814), ἐπανεφέραν τὰ ἔρια τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ἑκτασιν περίπου τὴν ὁποίαν εἶχαν πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλην ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου.

Ἀκολούθως οἱ σύμμαχοι, οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ σύμβουλοι αὐτῶν συνήλθαν εἰς Βιέννην διὰ νὰ συγκροτήσουν μεγάλην σύνοδον, ἥ ὁποία ἔμελλε νὰ διακανονίσῃ ἐκ νέου τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης, νὰ διανείμῃ ἢ ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς λαοὺς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀφῆρέθησαν ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ἐν γένει νὰ διαρρυθμίσῃ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πράγματα ἐπὶ νέων ἀσφαλῶν βάσεων.

Ἄλλ' ἐνῶ συνεκροτεῖτο τὸ συνέδριον ταῦτο τῶν ἡγεμόνων, καὶ συνεζητοῦντο τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ πολιτικὰ ζητήματα, ὁ Ναπολέων ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὴν Ἑλβαν, ἀπεβιδάσθη μετὰ τῶν ὀλίγων στρατιωτῶν του εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας, καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα, γινόμενος δεκτὸς πανταχοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Τὰ βασιλικά στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐστάλησαν ἐναντίον του, ἀπεστάτησαν πρὸς αὐτὸν καὶ οὕτως ἀναιμωτὶ ἔφθασε πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Παρισίων. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος 18ος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πάλιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ὅτε αἱ ἐν Βιέννῃ ἡγεμόνες ἔμαθαν ταῦτα, κατελήφθησαν ἀπὸ μεγάλην ἀγανάκτησιν καὶ ὁμοφώνως ἐκήρυξαν τὸν Ναπολέοντα ἐχθρὸν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸν προέγραψαν, δηλαδὴ ἐπέτρεψαν εἰς πάντα νὰ τὸν συλλαβῇ καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ὁ Ναπολέων ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ πολεμήσῃ καθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἐξεστράτευσεν ταχέως μετὰ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποτον εἶχεν ἐτοιμάσει ἐν τῷ μεταξῷ, καὶ ἀφοῦ ἔγεινε πάλιν κύριος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλίας ἐξῆλθε τῶν συνόρων. Ἀλλὰ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ (15 Ἰουνίου 1815) ἐνίκηθη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Παρισίους. Μὴ εὐρισκόμενος καὶ ἐκεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ, διότι τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἐπῆρχοντο κατὰ τῶν Παρισίων, ἔφυγεν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ τὰ παράλια κατείχοντο ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου καὶ ἠναγκάσθη ὁ Ναπο-

λέων νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν καὶ ἄσυλον εἰς Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῦτον, καταφυγὼν οὕτως, ὅπως τὸ πάλαι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, εἰς τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ἐκείνου, μετὰ τοῦ ὁποῖου εὕρίσκετο ἔω· τῶρα εἰς ἀδιάλλακτον ἔχθραν καὶ εἰς διηνεκῆ πόλεμον. Ὁ Ναπολέων ἤλπιζεν ὅτι ἔμελλεν οὕτω νὰ εὕρῃ μεγαλόψυχον ὑποδοχὴν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἔμεινε πιστὴ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων περὶ τοῦ Ναπολέοντος ἀποφασισθέντα, καὶ τὸν ἔπεμψεν ὡς ἀπλοῦν ἰδιώτην καὶ αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἐν τῷ Ὁκεανῷ κειμένην νῆσον τῆς Ἀγίας Ἑλένης, ὅπου μετὰ πενταετῇ αἰχμάλωτον βίον ἀπέθανε τὸ 1821. Οἱ δὲ σύμμαχοι ἡγεμόνες ἀποκατέστησαν πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας τὸν Λουδοβίκον 18ον, καταλαβόντες διὰ στρατοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἐπαρχίας τινὰς τῆς Γαλλίας, χάριν ἀσφαλείας τοῦ θρόνου τούτου καὶ χάριν τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῆς νέας πρὸς τὴν Γαλλίαν συνθήκης. Πρὶν δὲ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων οἱ τρεῖς ἐκ τῶν συμμάχων, οἱ αὐτοκράτορες δηλαδὴ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, συνωμολόγησαν πρὸς ἀλλήλους νέαν συνθήκην καὶ συνεκρότησαν τὴν Ἱερὰν καλουμένην *Συμμαχίαν*.

6') Ἡ Βιενναία Συνθήκη καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία.

Ἡ Βιενναία σύνοδος ἦτο μοναδικὴ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν συνόδων διὰ τὴν λαμπρότητά της, διότι παρεκάθηντο εἰς αὐτὴν οἱ σπουδαί-

τατοι ἡγεμόνες καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρωσίας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς συνόδου ταύτης, τὰ ὅποια καθωρίσθησαν διὰ τῆς Βιενναίας συνθήκης, ἦσαν 1ον) ἡ διανομὴ τῶν χωρῶν ὅσας εἶχεν ἀφαιρέσει ἡ Γαλλία ἀπὸ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη καὶ ἡ Ἰδρυσὶς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσία ἦσαν τὰ ἰσχυρότατα μέλη. 2ον) ἡ διανομὴ τῶν Ἰταλικῶν χωρῶν μετὰ τῶν πρῶν ἡγεμόνων των, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Αὐστρίαν τῶν καλλίστων χωρῶν τῆς βορείου Ἰταλίας (Βενετίας καὶ Λομβαρδίας). 3ον) ἡ ἔνωσις μεγίστου μέρους τῆς Πολωνίας μετὰ τοῦ Ρωσικοῦ κράτους. 4ον) ἡ μετάδοσις τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῆς Μελίτης. 5ον) ἡ μετὰ τῆς Σουηδίας ἔνωσις τῆς Νορβηγίας. 6ον) ἡ εἰς Ἰσπανίαν ἀποκατάστασις τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καταλυθείσης πρῶν βασιλικῆς δυναστείας τῆς χώρας ταύτης (ἣτις κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβόνων, ὡς καὶ ἡ τῆς Γαλλίας βασιλικὴ οἰκογένεια).

Ἐκτὸς τῆς συνθήκης ταύτης, ἡ ὁποία ἐκανόνισε τὴν προσελθοῦσαν εἰς Εὐρώπην κατάστασιν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, καὶ τῆς ὁποίας συνθήκης πολλὰ διατάξεις ἰσχύουν μέχρι σήμερον, οἱ τρεῖς ἡγεμόνες Ρωσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, ἦτοι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος Α΄, ὁ αὐτοκράτωρ

τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Α' καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος I', προτοῦ νὰ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων τὸ 1815, συνωμολόγησαν, καθὼς εἰς πομὲν ἀνωτέρω, συμμαχίαν διὰ τῆς ὁποίας συνεφώνουν μεταξύ των νὰ κυβερνοῦν οἱ ἡγεμόνες τοὺς λαοὺς ὡς πατέρες, χωρὶς νὰ περιορίζωνται ὑπὸ συνταγματικῶν καὶ εἰς τὴν τοιαύτην κυβέρνησιν τῶν λαῶν νὰ βοηθοῦν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί, διὰ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸν κόσμον αἰώνιος εἰρήνη ἐξωτερικὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἔθνων, καὶ διαρκὴς εἰρήνη ἐξωτερικὴ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κυβερνωμένων λαῶν. Τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας ταύτης ἀνεκοίνωσαν οἱ τρεῖς ἱδρυταὶ τῆς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, καὶ οὕτως ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ἔγεινε γενικὴ Εὐρωπαϊκὴ. Ὡς ἀπὸ μάσθη δὲ ἡ Συμμαχία Ἱερὰ, ὡς ἐκ τοῦ ἱεροῦ δῆθεν σκοποῦ πρὸς τὸν ὅποιον ἀπεβλέπεν.

Ἀληθῶς ἡ ἔννοια τῆς συνθήκης ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως τοιαύτη. Ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες τῶν τότε χρόνων καὶ οἱ πολιτικοὶ σύμβουλοι αὐτῶν, πρὸ πάντων οἱ τῆς Αὐστρίας, παρεξέτειναν τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας κατεπολέμησαν πᾶν κίνημα φιλελεύθερον. Τὸ δὲ περὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν βασιλέων δόγμα τῆς συνθήκης ἡρμήνευσαν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἂν εἰς λαὸς ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς κυβερνήσεως, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες νὰ βοηθοῦν αὐτὸν εἰς τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκ τούτου πολλὰ ἔπαθον οἱ ὑπὲρ ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι λαοί, ἰδίως

οἱ Ἴταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Γερμανοί καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815, ὁπότε συνωμολογήθη ἡ Ἱερὰ Συμμαχία, μέχρι τοῦ 1830, ὁπότε περιῆλθεν εἰς παρακμὴν καὶ ἀδυναμίαν.

γ') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830.

Ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830 ἦτο γενικῶς εἰρηνική· πόλεμοι μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν ἐγένονον. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἦτο ταραχώδης εἰς πολλὰς χώρας, ἰδίως εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἡ Γερμανία ἦτο ἀπὸ αἰῶνων διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τῶν ὁποίων τὸ ἰσχυρότερον ἦτο τὸ Αὐστριακόν, βαθμηδὸν δὲ κατέστη ἰσχυρόν καὶ τὸ Πρωσσικόν βασιλεῖον. Ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους καὶ οἱ μᾶλλον φιλοπάτριδες μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἐπόθουν ἀνέκλθεν Γερμανίαν ἡνωμένην, διότι μόνον ἡ ἔνωσις ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἰσχύν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπεθύμουν οἱ ἄνδρες οὗτοι νὰ προικισθῇ ἡ πατρίς των, ἦτοι τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, καὶ διὰ συνταγματικῶν θεσμῶν φιλελευθέρων. Ἀκριβῶς δὲ καθ' ὃν χρόνον τὰ Γερμανικὰ κράτη, (καὶ ἰδίως ἡ Πρωσσία μετὰ τὰς ἡττας καὶ μεγάλας ταπεινώσεις καὶ τὴν ὑποταγὴν της εἰς τὴν Γαλλίαν,) κατώρθωσαν νὰ ἐξεγείρουν ἀπὸ τοῦ

1813 τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, ὑπέσχοντο εἰς αὐτοὺς, μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐξέγερσιν καὶ νίκην, θεσμοὺς πολιτικοὺς ἀσφαλιζοντας ἐλευθερίαν καὶ ἑνωσιν. Ἀλλ' ἀφοῦ κατώρθωσαν οὕτω νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ναπολέοντος, δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ὑπόσχεσίν των, ἔνεκα τῆς Ἰερᾶς Συμμαχίας. Οὔτε ἡ Αὐστρία οὔτε ἡ Πρωσσία ἔδωκαν θεσμοὺς φιλελευθέρους εἰς τοὺς λαοὺς των· καὶ ἡ ἑνωσις δὲ τῆς Γερμανίας, ἡ διὰ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἦτο πολὺ χαλαρά. Ἐκ τούτου μεγάλη δυσαρέσκεια κατέλαβε τοὺς φιλελευθέρους Γερμανοὺς.

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, οἱ ἄνδρες οἱ πολιτικοί, καὶ ὅσοι ἀμέσως ἢ ἑμμέσως ἀνემιγνύοντο εἰς τὰ πολιτικὰ λαλοῦντες ἢ γράφοντες, διηροῦντο εἰς δύο μερίδας· ἐξ ἑνὸς εἰς φιλελευθέρους, τῶν ὁποίων οἱ σφοδρότεροι, οἱ ζητοῦντες ριζικὰς μεταρρυθμίσεις, ὠνομάζοντο *δριζοσπάσαι*—ἢ καὶ *ἐπαναστατικοί* ὡς θέλοντες δι' ἐπαναστάσεως νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των· ἐξ ἄλλου δὲ εἰς *συντηρητικοὺς* ἢ *νομιμόφρονας*, ἦτοι τοὺς θέλοντας τὴν διατήρησιν τῶν πραγμάτων ὅπως εἶχαν, θεωροῦντες νόμιμον τὴν τοιαύτην κατάστασιν. Τούτων οἱ σφοδρότεροι ὠνομάζοντο *ἀπολυταρχικοί*,—ἢ *ἀντιδραστικοί*, ὡς θέλοντες ἀπόλυτον δεσποτικὴν κυβέρνησιν καὶ ἀντιδρῶντες, ἦτοι ἀντιπράττοντες, κατὰ πάσης μεταβολῆς φιλελευθέρως. Εἰς Γερμανίαν ὁ με-

ταξὺ τῶν δύο μερίδων ἀγῶν διεξήχθη ἀνευ ἐπανάστασεων, διὰ λόγων καὶ συγγραμμάτων, διὰ τῆς δημοσιογραφίας, καὶ μὲ εἰρηνικὰς διαδηλώσεις, τῶν ὁποίων κέντρα ἦσαν τὰ Πανεπιστήμια, ὅπου οἱ φοιτηταὶ ἦσαν θερμοὶ ὁπαδοὶ τῶν νέων ἰδεῶν. Ἀπέναντι τῶν εἰρηνικῶν τούτων κινημάτων αἱ κιθαρνήσεις τῶν Γερμανικῶν κρατῶν συνεκρότουσαν συνδιασκέψεις τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ διὰ συμβάσεων καὶ δι' ἀποφάσεων, ἔτι δὲ διὰ νόμων αὐστηρῶν, ἀντενέργουν ἐναντίον πάσης φιλελευθέρας κινήσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν εἰς Γερμανίαν μέχρι τοῦ 1848.

Ἄλλ' εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐναντίον τῶν πόθων πλείστων φιλοπατρίδων Ἰταλῶν ἔμεινεν, ὡς ἡ Γερμανία, καὶ μετὰ τὸ 1815 διηρημένη εἰς πολλὰ κράτη, καὶ τῆς ὁποίας μέγα μέρος ὑπέκειτο εἰς ξένον κράτος, τὸ Αὐστριακόν, ὃ ἀγῶν ὑπὲρ ἐλευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἀπέληξε κατ' ἀρχὰς εἰς νικηφόρον ἐπανάστασιν (εἰς τὰ κράτη τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντίου). Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἥτις δὲν ἦτο πολιτικῶς διηρημένη, ἀλλ' ἀπετέλει ἐνιαῖον κράτος, ὃ κατὰ τῆς τυραννικῆς ἀλυταρχίας ἀγῶν ἔληξεν εἰς ἐπανάστασιν καὶ καθιέρωσιν φιλελευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν.

Ἄλλ' εἰς τὰς χώρας ταύτας, ὅπου ἐνίκησε κατ' ἀρχὰς ὁ ἀγῶν τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἱερὰ Συμμαχία, δηλαδὴ οἱ ἡγεμόνες οἱ πρωτοστατοῦντες αὐτῆς, ἐφήρμοσαν τὴν ἐξῆς μέθοδον καταστολῆς: Ἄμα ἤρχιζαν αἱ ἐπανάστασεις, οἱ ἡγεμόνες οὗτοι συνήρχοντο εἰς συνέντευξιν ἢ

εἰς συνέδριον εἰς τινὰ πόλιν (ὡς εἰς Λαϋδάχην, εἰς Βερώνην), καὶ ἐπεφόρτιζαν τὴν μίαν ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων νὰ ἐπεμβῇ στρατιωτικῶς εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν χώραν καὶ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Οὕτως ἡ Αὐστρία, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, κατέστειλε στρατιωτικῶς εἰς Ἰταλίαν τὴν ἐπανάστασιν (1821), ἡ δὲ μοναρχικὴ τότε Γαλλία εἰς Ἰσπανίαν (1823). Οὕτω δὲ καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας ὑπερίσχυσεν ἡ ἀντίδρασις καὶ ἀποκατεστάθη τὸ πρῶτον καθεστώς.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1820) ἐπικνεστώτησαν κατὰ τῆς Ἰσπανίας αἱ εἰς τὴν μέσσην καὶ νοτίαν Ἀμερικὴν Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκυβερνῶντο τυραννικῶς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Ἰσπανίας. Ἡ Ἰσπανία ἠγωνίσθη νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἀποστατησάσας ἀποικίας, ἤθελαν δὲ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, (εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1822 τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀνέλαβεν ὁ φιλελεύθερος καὶ μεγαλόφρων πολιτευτὴς Γεώργιος Κάννιγγκ, ἐχθρὸς ἄσπονδος τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς ἀντιδράσεως), κατεπολέμησε τὴν τοιαύτην ἀνάμιξιν τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἰσπανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἔκτοτε κατεστάθησαν καὶ πράγματι ἀνεξάρτητοι διὰ τῶν γενναίων ἀγώνων τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Μεταξὺ αὐτῶν μέγας ἀληθῶς ἀνεδείχθη ὁ περίφημος Βολιβάρ (ἀπὸ Βολιβίας).

δ') Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ὁλεθρίως ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας μέγαν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἐνῷ ὁ ἀγὼν οὗτος κατ' οὐσίαν οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε πρὸς τὰ εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην διεξαγόμενα κινήματα μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ἀντιδραστικῶν, ἦτο δὲ ἀγὼν ἐθνικὸς καὶ θρησκευτικὸς, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς, ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας εἶχαν κηρύξει προστάτην τῆς Συμμαχίας τῶν, ἐν τούτοις αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα, τὸν κατεπολέμησαν. Οἱ ἀντιδραστικοὶ ὁπαδοὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐχαρακτήρισαν τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπανάστασιν ἀδίκον ἐναντίον τῆς νομίμου ἀρχῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε κατ' αὐτούς, καίτοι δὲν ἦτο χριστιανὸς ἡγεμὼν, νὰ θεωρηθῇ ἀδελφὸς καὶ νὰ τύχῃ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Τὴν θεωρίαν ταύτην ὑπεστήριξεν ἰδίως ὁ φιλότουρκος ἀρχιγερμαμεύς τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους πρίγκιψ Μεττερνίχος καὶ παρέσυρεν εἰς τὰς ἰδέας του ταύτας τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α' τῆς Ρωσίας.

Ἀληθῶς ὁ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς χαρακτήρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἶχεν ἀποδειχθῇ ἐξ ἀρχῆς, ὅποτε

ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνώτατοι λειτουργοὶ ἐκκλησιαστικοὶ εἶχαν σφαγῇ θυσιάζοντες τὴν ζωὴν των μαρτυρικῶς εἰς τὸν βωμὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας ἕνεκα τῶν σφαγῶν τούτων εἶχε διαμαρτυρηθῆ κατὰ τῶν γινομένων εἰς τὴν Τουρκίαν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχε διακόψει τὰς διπλωματικὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεις. Οἱ περὶ τὸν Μεττερνίχον ὁμῶς κατῴρωσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἔκρηξιν Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ καρτερόψυχος ἐπιμονὴ τῶν Ἑλλήνων, τὰ μεγάλα κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν κατορθώματά των, ὁ ἐνθουσιασμὸς τὸν ὁποῖον ταῦτα ἐπροξένουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τοὺς φιλελευθέρους καὶ εἰς τοὺς εὐλακρυνεστέρους τῶν συντηρητικῶν, καὶ πρὸς τούτοις ἡ δόξα τῆς ἀρχαιότητος, ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις νὰ πράξουν τι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ ἡ Ρωσία, (ὅπου ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1825 εἶχε διαδεχθῆ τὸν ἀποθανόντα Ἀλέξανδρον Α' ὁ πολὺ ἐνεργητικώτερος καὶ ἀποφασιστικώτερος ἀδελφός του Νικόλαος Α'), ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Αὐστρίας (τῆς ὁποίας τὴν πολιτικὴν ἡκολούθησε τότε καὶ ἡ Πρωσσία), συνωμολόγησαν συνθήκην ὑπὲρ ἐλευθερώσεως μέρους τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἡ ἀντίστασις τῆς Τουρκίας εἰς τὰς εἰρηνικῶς προταθείσας ἀπαιτήσεις τῶν δυνάμεων ἐπέφερε τὴν περίφημον ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (8 Ὀκτωβρίου 1827), εἰς τὴν ὁποίαν κατεστράφη ὁ τουρκικὸς στόλος. Ἡ καταστροφὴ αὕτη ἠρέθισε πολὺ τὴν Τουρκίαν καὶ τὸν Σουλτᾶνον Μαχ-

μεῦτ Α' (τὸν βασιλεύοντα ἀπὸ τοῦ 1808) ἐναντίον τῆς Ρωσίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει οὗτος ὡς πρωταίτιον τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς. Ἡ ἐχθρική καὶ προκλητικὴ διαγωγή τῆς Τουρκίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας, παρώργισε τὸν Τσάρον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ πόλεμος διαρκέσας δύο ἔτη (1828—1829) καὶ διεξαχθεὶς καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν, ἀπέληξεν εἰς τὴν ὀριστικὴν νίκην τῶν Ρώσων. Οὗτοι ὑπερβάντες τὸ 1829 τὸν Αἰμον ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Διέβιτς (τὸν ἐπικληθέντα διὰ τοῦτο Ὑπεραίμιον, *Βαλκάνοκ*), ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Τουρκίαν εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη ἀνεγνώριζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐντὸς περὶπου τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος. Συγχρόνως δὲ Γαλλικὸς στρατὸς κατοχῆς ἦλθεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα εἰς Πελοπόννησον διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τὸν Ἰβραήμ πασᾶν. Ἐν τῷ μεταξύ συνδιάσκεψις ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὠνομάσθησαν πλέον προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις, εἶχε συνέλθει εἰς Λονδίνον, διὰ νὰ κανονίσῃ τὰς λεπτομερείας τῶν ὁρίων καὶ τῶν ἄλλων διατάξεων τῆς συνθήκης περὶ ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς (1830) διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ἐλευθερωθεῖσων Ἑλληνικῶν χωρῶν ὡς βασιλείου Ἑλληνικοῦ, τοῦ ὁποίου βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προστατιδῶν δυνάμεων ἐξε-

λέγει ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ φιλέλληρος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου *Οθων, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Βιττελσβάχων.

ε') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1830
ἕως τοῦ 1848.

Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἔγεινε περίπου τὸ 1830. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο καὶ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα συνέβησαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς Γαλλίαν ἔγεινεν ἐπανάστασις τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830 (διὰ τοῦτο δὲ λέγεται Ἰουλιανή) ἐνκντίον τοῦ βασιλέως Καρόλου Γ', διαδόχου τοῦ ἀποθανόντος τὸ 1824 ἀδελφοῦ του Λουδοβίκου ΙΗ', τὸν ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, αἱ Δυνάμεις εἶχαν καταστήσει βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸ 1814. Ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις ἀνέτρεψε τὸν θρόνον τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας, τοῦ Βουρβωνικοῦ καλουμένου· ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις δὲν ἀπέληξεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς μοναρχίας καὶ τὴν ἀνκκήρυξιν τῆς δημοκρατίας. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος, φοβούμενοι τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ συνετῶς φερόμενοι, ἡκολούθησαν μέσθην τινὰ ὁδόν. Ἀντὶ νὰ ἰδρῦσουν δημοκρατίαν, ἠρκέσθησαν νὰ καταστήσουν τὴν βασιλείαν μᾶλλον φιλελεύθερον· θεωρήσαντες δὲ ἔκπτωτον τὸν ἀρχαῖον βασιλικὸν οἶκον τῶν Βουρβόνων, ἐξελέξαν βασιλέα ἐκ πλαγίου κλάδου τοῦ οἴκου ἐκείνου, τοῦ κλάδου τῶν Αὐρηλιανῶν (ἢ ὡς λέγουσι οἱ Γάλλοι *Ορλεάν), τὸν *Ορλεανίδην πρίγκιπα Λουδοβικὸν Φίλιππον, ὁ ὁποῖος συνήνεσε προθύμῳ νὰ εἰσχαγᾷ σύν-

ταγμα φιλελεύθερον, καὶ ὠνομάσθη διὰ τοῦτο «πολίτης βασιλεὺς». Οὕτως ἡσύχασαν εἰς Γαλλίαν τὰ πράγματα.

Καὶ εἰς Ἰταλίαν δὲ ἔγειναν κινήματά τινα ἐκ μέρους τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν, καὶ τῶν ὁπαδῶν τῆς Ἰταλικῆς ἐνώσεως· ἀλλὰ δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα.

Σπουδαῖον γεγονός τοῦ 1830 εἶναι καὶ ἡ ἐπανάστασις ἡ Πολωνική. Ἡ Πολωνία μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρελθόντος αἰῶνος ἦτος κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἰκανῶς μέγα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ τρεῖς γείτονες Δυνάμεις, Ρωσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία, ἐπωφελοῦμεναι ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀδυναμίας τῆς Πολωνίας, διεμέλισαν τὸ κράτος καὶ τὸ διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ναπολέων εἶχε ταπεινώσει Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν, μικρὸν μέρος τῆς Πολωνίας εἶχεν ἐλευθερωθῆ· ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα τῶν Πολωνῶν, διαρκοῦντος τοῦ μετὰ τῆς Ρωσίας πολέμου τοῦ Ναπολέοντος, νὰ ἀποκαταστήσουν τὸ ἄλλοτε ποτε κράτος τῆς Πολωνίας, ἀπέτυχε μετὰ τὴν ἥτταν τῆς Γαλλίας. Ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος τοῦ 1815 διεμέρισεν ἐκ νέου τὴν Πολωνίαν μεταξὺ τῶν τριῶν κρατῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ἔδωκεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἡ Ρωσικὴ Πολωνία ν' ἀποτελέσῃ ἴδιον κράτος, τὸ βασιλείον τῆς Πολωνίας, μετὰ ἰδιαίτερου φιλελευθέρου συντάγματος καὶ ἰδίου στρατοῦ ἐθνικοῦ· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας νὰ εἶναι ἀπλοῦς βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Τοῦτο ἐπεθύμει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξαν-

δρος καὶ τὸ εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς Πολωνοὺς πρό-
τερον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 ἐξεπλήρωσε πιστῶς τὴν
ὕπόσχесίν του.

Ἄλλ' ἐπὶ Νικολάου Α', τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀλεξάν-
δρου Α', ἐγένεον αὐθιχεσίαι τινές ἐκ μέρους τῆς Ρω-
σίας. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Πολωνοί, θέλοντες ἐντελῶς νὰ
χωρισθοῦν ἀπὸ τῆς Ρωσίας καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν
βοήθειαν τῆς Γαλλίας, ἐπανεστήσαν τὸ 1830 καὶ ἐκῆ-
ρυξαν ἑκπτωτον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ
βασιλικοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας. Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ
Ρωσικὸς στρατός, ἐνίκησαν εἰς ἱκανὰς μάχας καὶ ἀνέ-
κοψαν τὴν πορείαν τῶν Ρώσων. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον
ἔτος, 1831, μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ἡττήθησαν καὶ
ὑπετάγησαν. Ἡ Πολωνία ἀπώλεσε τὸν προνομιοῦχον
αὐτῆς θρόνον εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος, τὴν αὐτονομίαν,
τὸ σύνταγμα αὐτῆς, καὶ ἀφωμειώθη διοικητικῶς πρὸς
τὴν λοιπὴν Ρωσίαν, ἀφροῦ οὐδεμίᾳ Εὐρωπαϊκῇ δυνάμει,
οὔτε ἡ Γαλλία, ἡδυνήθη νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν της.

Τὸ 1830 καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἦτοι εἰς τὴν
Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐγένεον τινὰ σπουδαῖα
πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ γεγονότα. Ὁ Σουλτᾶνος
Μαχμούτ διὰ νὰ καταβάλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλ-
λάδος εἶχεν ἐπικαλεσθῆ ἀπὸ τοῦ 1824 τὴν βοήθειαν
τοῦ εἰς αὐτὸν ὑποτελοῦς, ἀλλ' ἰσχυροῦ σατράπου τῆς
Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶ, ἀρχηγοῦ καὶ θεμε-
λιωτοῦ τῆς σήμερον ἐν Αἰγύπτῳ ἡγεμονευούσης δυνα-
στείας τῶν Χεδιβῶν. Ὁ Μαχμούτ Ἀλῆς εἶχε πέμψει
στόλον καὶ στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ

υἱοῦ, τοῦ περιφήμου Ἰβραήμ πασᾶ. Εἰς τοῦτον ὁ Σουλτᾶνος εἶχεν ὑποσχεθῆ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης. Καὶ ἡ μὲν Κρήτη μὴ ἐλευθερωθεῖσα, ἐδόθη τὸ 1830 εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ὁ Μαχμούτ Ἀλῆς καὶ ὁ Ἰβραήμ πασᾶς ἐζήτουν καὶ ἄλλην χώραν εἰς Συρίαν ἀντὶ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη μὲν ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δώσῃ, ἀφοῦ αὕτη ἡλευθερώθη.

Ἐνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τούτων ἐπῆλθε πόλεμος μεταξὺ τοῦ Σουλτᾶνου Μαχμούτ Β' καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰβραήμ ὡς ἀρχιστράτηγος ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τὸν τουρκικὸν στρατὸν, κατέλαβε ἐντὸς μικροῦ χρόνου τὴν Συρίαν ὅλην, ἔπειτα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ νικῆσας πλησίον τοῦ Ἰκονίου νέον μέγαν τουρκικὸν στρατὸν ἐπροχώρει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ Β' ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Οὗτος δὲ ἔπεμψε στρατὸν, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ἰβραήμ δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, διὰ δὲ τῆς μεσιτείας τῶν Δυνάμεων συνώμολογήθη ἡ ἐν Κοτυαεῖφ (πόλει τῆς Μικρᾶς Ἀσίας) συνθήκη τοῦ 1833, διὰ τῆς ὁποίας ὅλη ἡ Συρία καὶ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἡ Κιλικία, ὁ νομὸς τῶν Ἀδάνων) ἐδόθησαν εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ αἵκου τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ.

Ἀλλ' ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ ἐξ ἀνάγκης ὑψίστης μόνον συνήνεσεν εἰς τοιαύτας θυσίας, ἡτοιμάζετο δὲ

ἀμέσως ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου εἰς πολεμικὰς παρασκευὰς διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὰς παραδοθείσας χώρας. Ὁθεν, μετὰ τινὰ ἔτη, τὸ 1839, νέος πόλεμος ἐξεράγη μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ὑποτελοῦς του. Κατὰ τὴν πρώτην σπουδαίαν μάχην ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ. πασᾶ ὁ Τουρκικὸς στρατός. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε καὶ ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ καὶ τὸν διεδέχθη ὁ νεαρώτατος υἱὸς του Ἀβδούλ-Μεδζίτ. Τότε ἐπενέβησαν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας βασιλεὺς ἦτο ἡδὴ, ὡς εἴπομεν, ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος, πρωθυπουργὸς δὲ ὁ περίφημος Γάλλος πολιτευτὴς Θιέρσος, υπερέσπιζε τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' αἱ ἄλλαι τέσσαρες μεγάλαι Δυνάμεις Ἀγγλία, Αὐστρία, Ρωσία καὶ Πρωσσία, ὑπεστήριζαν τὸν Σουλτᾶνον καὶ διὰ πολεμικῶν ἐπιδείξεων ὑπεχρέωσαν τὸν Μεχμέτ Ἀλὴν νὰ ἐκκενώσῃ ὅλας τὰς Τουρκικὰς χώρας, τὰς ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔχων τὸν τίτλον τοῦ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὡς μέχρι τότε. Πολὺ ὕστερον, εἰς τὰ 1867 ὁ πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Χεδίβου (ἡγεμόνος).

Τὸ 1830, πρὶν ἀκόμη ἐκθρονισθῇ ὁ βασιλεὺς Κάρολος 1', ἐκυρίευσεν ἡ Γαλλία τὸ Ἀλγέριον (Δζεζάιρ) ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡμιαυτονόμων κτήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων ἐνεργουμένην πειρατείαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐκτοτε ἡ Γαλλία ἔχει τὸ Ἀλγέριον ὡς μεγάλην Ἀφρικανικὴν ἀποικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ

ὕστερον, τῷ 1881, προσετέθη κατ' οὐσίαν καὶ ἡ γειτονικὴ τοῦ Ἀλγερίου χώρα Τύνις.

Ταῦτα εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, στρατιωτικὰ καὶ πολιτικά, τῆς ἱστορίας τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848. Περὶ τῆς Ἀγγλίας σημειοῦμεν μόνον ἑνταῦθα ὅτι ἔκαμε πολέμους κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς Κίναν καὶ εἰς Ἀφγκανιστάν καὶ ἠῤῥησε τὸ Ἀσιατικόν της κράτος. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἀγγλίας ἔλαβε μεταρρυθμίσεις διὰ νέων ἐκλογικῶν νόμων περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.

Τὸ 1843 ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ ἐκυβερνήθη ἐπὶ δεκαετίαν ὑπὸ πολιτεύματος καθαρῶς μοναρχικοῦ, ἔλαβε δι' ἀναιμάντου ἐπαναστάσεως, καὶ δι' ἔθνικῆς συνελεύσεως πρὸς τοῦτο συνεληθούσης, σύνταγμα φιλελεύθερον μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἴσχυσε μεχρι τοῦ ἔτους 1862.

στ') Τὰ ἔτη 1848—1849.

Ἡ Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849 ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη συνέβη μεγάλη κίνησις εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπικράτησιν φιλελευθέρων πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν ἔθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐνότητος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ κινήματος ἔγεινεν εἰς Παρισίους, ὅπου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐπανάστασις ἐπιτυχῆς κατὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου ἐπέφερε τὴν πτῶσιν αὐ-

τοῦ, τὴν ὀριστικὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἵδρυσιν δημοκρατίας (δευτέρως ταύτης μετὰ τὴν δημοκρατίαν τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως). Ἄλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν μετὰ τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν ἀνεμίχθησαν εἰς Γαλλίαν καὶ ἰδέαι κοινωνικαί.

Πολλοὶ ῥιζοσπάσται δημοκρατικοὶ ὑπεστήριζαν κοινωνικὰς ἰδέας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἔπρεπε νὰ βελτιωθῇ διὰ τῶν νόμων τοῦ κράτους, καὶ νὰ μεταρρυθμισθοῦν ἐπὶ νέων βάσεων αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἥτοι αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν πλουσίων κεφαλαιούχων καὶ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τούτων ἐργαζομένων ἐργατῶν. Οἱ ὁπαδοὶ τῶν τοιούτων ἰδεῶν ὀνομάζονται Κοινωνισταί (ἢ ὡς λέγουν οἱ Φράγκοι, Σοσιαλισταί). Καὶ οἱ μὲν μετριοπαθέστεροι τῶν κοινωνιστῶν ἐζήτουν ἀπλῶς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν διὰ καταλλήλων νόμων· ἄλλ' οἱ ῥιζοσπαστικώτεροι ἐζήτουν κοινωκτημοσύνην, ἥτοι τὴν κατὰ ἴσας μερίδας διανομὴν τῆς περιουσίας ὅλων τῶν πολιτῶν, καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ κληρονομίας. Κατὰ τούτους πᾶσα περιουσία ἔπρεπε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ κράτος, τὸ ὅποσον ἐξ ἴσου ἔπρεπε νὰ κατηστήσῃ μετόχους τῆς περιουσίας ταύτης ὅλους τοὺς πολίτας. Αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἐθεωρήθησαν, ὅπως καὶ ἦσαν, ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ οἱ καλοὶ πολῖται καὶ αἱ κυβερνήσεις ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς πραγματοποιήσεώς των. Ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθε πόλεμος ἐμφύλιος εἰς Παρισίους, εἰς τὸν ὅπονον ἐνι-

ακήθησαν οἱ κοινωνισταί. Οὐχ ἤττον αἱ ιδέαι τοῦ κοινωνισμοῦ ἢ σοσιαλισμοῦ διεδόθησαν ἔκτοτε, καὶ σήμερον δὲ αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, μεταξὺ τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἀποτελοῦν μέγα κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ὁ δέκατος ἑνάτος αἰὼν κληροδοτεῖ εἰς τὸν εἰκοστόν.

Τὸν κοινωνισμόν κατεπολέμησεν εἰς Γαλλίαν ἡ μετριοπαθὴς κυβέρνησις τῆς δευτέρας δημοκρατίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ δημοκρατία αὕτῃ δὲν διετηρήθη πολὺ. Κατὰ τὸ νέον πολίτευμα, τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως, ὡς ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως ἐξελέγετο διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας εἰς ἄρχων, καλούμενος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Τοιοῦτος πρόεδρος ἐξελέγη (τὸ 1849) ὁ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου ἀνεψιὸς Λουδοβίκος Ναπολέων. Ἀλλ' οὗτος καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας του, καὶ διότι ὁ εἰρηνικὸς λαὸς φοβούμενος νέας ταραχὰς ἐπέθυμει κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἀπέβλεπεν, ὅπως ὁ θεὸς του, εἰς τὸ ἀξίωμα τὸ αὐτοκρατορικόν. Καὶ ὅπως ὁ Ναπολεων Α' ἀπὸ ἐπάτου τῆς δημοκρατίας ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, οὕτω καὶ ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἀπὸ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἔγεινε τὸ 1852 αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ ἑκατομμύρια Γάλλων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἔδωκαν τὴν συναινέσιν των εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος. Οὕτω τὸ 1852 ἰδρύθη εἰς Γαλλίαν ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Γ'. Ἐπωνομάσθη δὲ Γ' Ναπολέων, διότι Ναπολέων Β' ἔθεωρεῖτο τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α' ὁ

υἱός, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν εἰς Βιέννην τὸ 1832 χωρὶς ποτε νὰ βασιλεύσῃ.

Ὁ Ναπολέον, ὡς αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ἔλαβε σπουδαιότατον μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἀνύψωσε τὴν δύναμιν καὶ ὑπόληψιν τῆς Γαλλίας καὶ κατέστησεν αὐτὴν κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς κινήσεως, ἐπεχείρησε δὲ καὶ ἔργα πολέμικα καὶ εἰρηνικά σπουδαῖα. Ἀλλ' εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος θὰ ἐπανέλθωμεν, ἀφοῦ εἴπομεν τί συνέβη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην κατὰ τὰ ἔτη 1848 καὶ 1849.

Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἡ ἐπανάστασις διεδόθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν.

Εἰς Ἰταλίαν ὑπερίσχυσαν εἰς πολλὰ μέρη οἱ ὅπαδοι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνώσεως, καὶ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τούτων ἐξεδιώχθησαν τινές τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, ἢ ὑπεχρεώθησαν νὰ δώσουν σύνταγμα φιλελεύθερον. Αὐτὸς ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος ὡς κοσμικὸς ἡγεμὼν ἦτο εἰς τῶν βασιλείων τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τοῦ 1847 ἤδη εἶχε δώσει σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του, καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν ἐξεγείρει τὸν ἐνθουσιασμὸν ὅλων τῶν φιλελευθέρων Ἰταλῶν. Ἦτο δὲ ὁ Πάπας οὗτος ὁ περίφημος Πῖος Θ', γενόμενος Πάπας ἀπὸ τοῦ 1847. Ἀλλ' ὁ Πῖος Θ', βλέπων τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας ἐπικρατούσας εἰς Ρώμην, μετενόησεν ὕστερον διὰ τὰς παραχωρήσεις του, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως, ὁποῦθεν τὸν ἐπανεφέρον εἰς τὴν Ρώμην (1849) Γαλλικὰ στρατεύματα, πεμφθέντα ὑπὸ τῆς τότε δημοκρατικῆς κυβερνήσεως τῆς Γαλλίας.

στρατεύματα ἐκεῖνα ἔμειναν ἐκτοτε ἐπὶ μακρὸν ὄνον εἰς Ρώμην πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Πάπα. Οὕτω ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ἐφάνη ὅλως τιφαικὴ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν. Διότι, ἐνῷ ἐσωτε-
 ρῶς ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐθυρίας, εἰς Ρώμην εἰργάζετο ἐναντίον τῆς δημο-
 κτίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος Νε-
 λέων, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνεαι τότε πρόεδρος τῆς δημο-
 κτίας καὶ ἐμελέτα νὰ γείνη καὶ αὐτοκράτωρ, εἶχεν
 ἀγκην τῆς εὐμενείας τοῦ Πάπα, διὰ νὰ ἔχη τὴν
 οὐστήριξιν τοῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν καθολικῶν
 καὶ τὰ περὶ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος σχέδιά του.

Καὶ αὐταὶ αἱ εἰς τὴν Αὐστρίαν ὑποκείμεναι Ἰτα-
 καὶ χῶρσι, Λομβαρδία καὶ Βενετία, ἐπανεστήσαν
 τὰ τῆς Αὐστρίας, τὴν ὁποίαν ἐμίσουν ὅλοι οἱ Ἰτα-
 ῖς ὡς ξένον δεσποτικὸν κράτος ὑποστηρίζον εἰς Ἰτα-
 ν τὴν τυραννίαν καὶ τὴν ἀντίδρασιν.

Μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν τὸ μᾶλλον φιλε-
 ῥηρον ἦτο τὸ Πεδεμόντιον ἢ βασιλείειον τῆς Σαρ-
 νίας. Οἱ ἡγεμόνες τοῦ κράτους τούτου, ὄντες καὶ
 γόμενοι ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ὑπεστήριζαν
 περὶ ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ιδέας, ἦσαν δὲ ἄλλως
 θαιοὶ ὅτι διὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης ὁ οἶκος αὐτῶν
 ἐλλε νὰ μεγαλυνθῇ καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς ὅλην τὴν
 αλλίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους βασιλεὺς ἐκ τοῦ
 οἴκου τούτου ἦτο ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος. Οὗτος ἀγωνι-
 μενος ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας τῶν Ἰταλῶν, τῆς ἐνώ-
 ως δηλαδή, ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ εἰς πόλεμον καὶ πρὸς

τὴν Αὐστρίαν. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐνίκηθη ὁλοσχερῶς εἰς τὴν μάχην τῆς Νοβάρας (23 Μαρτίου 1849). Ἡ Αὐστρία ὑπερίσχυσε καὶ ὅλοι οἱ ἐξορισθέντες ἡγεμόνες τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν ἀποκατεστάθησαν εἰς τοὺς θρόνους των. Ἀλλ' ἡ συμπάθεια τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἰδέας πολεμήσαντα καὶ νικηθέντα βασιλικὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας ἔτι μᾶλλον ηὐξήθη, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ ἥττα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἠθικὴ νίκη. Εἰς τὴν καρδίαν ὅλων τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν ἐβασίλευεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας, ἐχρειάζοντο δὲ μόνον ἐξωτερικαὶ περιστάσεις εὐνοϊκαὶ διὰ νὰ νικηθῇ καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς, ἡ Αὐστρία. Αἱ εὐνοϊκαὶ αὗται περιστάσεις παρουσιάσθησαν μετὰ τινα ἔτη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ τοῦ νικηθέντος βασιλέως, ἐπὶ τοῦ Βίκτωρος δηλαδὴ Ἐμμανουήλ, ὅστις ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τῆς Νοβάρας διεδέχθη τὸν οἰκιοθελῶς παραιτηθέντα πατέρα του.

Ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἐνώσεως ὁμοίος πρὸς τὸν τῆς Ἰταλίας ἤρχισε τὸ 1848 καὶ εἰς Γερμανίαν. Οἱ δύο οὗτοι λαοί, ὁ Ἰταλικὸς καὶ ὁ Γερμανικὸς, ἦσαν ὁμοιοπαθεῖς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀμφοτέρων ἡ πατρίς ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Τὸ 1848 λοιπόν, μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπανάστασιν, ἔγινε μεγάλη κίνησις καὶ εἰς Γερμανίαν, ἔγινε δὲ καὶ εἰρηνικὴ τις ἐπανάστασις. Ἐξ ὅλων δηλαδὴ τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας, ἄνευ τῆς ἀδείας οὔτε τῶν ἰδιαιτέρων Γερμανικῶν

κυβερνήσεων, οὔτε τοῦ κοινοῦ Γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, συνήλθαν εἰς Φραγκφούρτην ἀντιπρόσωποι καὶ συνεκρότησαν ἐκεῖ συνέλευσιν ἢ κοινοβούλιον ἔθνικόν. Τὸ κοινοβούλιον τοῦτο ἐθεώρησεν ἑαυτὸ ὡς κυρίαρχον ἔθνικὴν συνέλευσιν τῆς ὅλης Γερμανίας, καὶ ἐπεχείρησε νὰ μεταρρυθμίσῃ διὰ νόμων συντακτικῶν τὸ πολίτευμα τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, κατὰ τοὺς πόθους τῶν Γερμανῶν πατριωτῶν τῶν ζητούντων τὴν ἰσχυροτέραν ἑνωσιν τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἰδρυσιν ἰσχυροῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο πολλὰς εἶχε δυσκολίας· διότι διὰ νὰ ἐνωθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρὸν ἔπρεπε τὰ πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν νὰ ταχθοῦν ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ἰσχυροτέρου μεταξὺ τῶν κρατῶν καὶ ἡγεμόνων. Ἀλλὰ τὰ ἰσχυρότερα κράτη ἦσαν δύο, τὸ Πρωσσικὸν καὶ τὸ Αὐστριακόν. Κανέν δὲ τῶν κρατῶν τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἄλλου. Τέλος ἡ Συνέλευσις ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' ἀνηγορεύθη καὶ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ. Ἀλλ' οὗτος, καὶ διότι ἐθεώρει τὴν Συνέλευσιν ἐπαναστατικὴν καὶ διότι ἐφοβεῖτο περιπλοκάς πρὸς τὴν Αὐστροίαν, ἡρνήθη νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον εἰς αὐτὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα τῆς Γερμανίας. Οὕτω δὲ ἐματαιώθη τὸ ἔργον τῆς Συνελεύσεως. Ἀλλ' οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐνώσεως, βλέποντες ὅτι δι' αὐτοκρατορίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἑνωσις τῆς Γερμανίας, ἐζήτησεν νὰ ἐπιτύχουν τοῦτο διὰ δημοκρατίας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔγειναν εἰς

τινας Γερμανικὰς χώρας κινήματα δημοκρατικὰ καὶ ἰδρύθησαν δημοκρατικαὶ κυβερνήσεις. Τὰ κινήματα ταῦτα κατεστάλησαν ταχέως ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῆς Πρωσικῆς, καὶ ἐπανῆλθαν τὰ πράγματα διὰ τὴν ὅλην Γερμανίαν εἰς τὸ πρῶν καθεστῶς. Οἱ περὶ ἐνώσεως ὅμως πόθοι ἔμεναν πάντοτε ζῶντο εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Οὕτως εἰς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν τῆς ὅλης Γερμανίας, ἡ Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, δὲν ἐπῆλθε καμμία μεταβολή. Ἀλλὰ τὰ ἰδιαιτέρα Γερμανικὰ κράτη ὑπέκυψαν ἐν μέρει εἰς τὸ βεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ παρεδέχθησαν πολιτεύματα πολλοὺς φιλελεύθεροι. Τοῦτο ἔγεινεν εἰς Πρωσίαν μετὰ μικρὰν ἄλλ' αἰματηρὰν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, καὶ τὸ κράτος τοῦτο, πρῶτην φοράν μετὰ τὸ 1815, ἔλαβε τὸ 1848 συνταγματικὸν φιλελεύθερον πολίτευμα. Τὸ αὐτὸ ἔγεινε καὶ εἰς Αὐστροίαν μετὰ αἰματηρὰν ἐπανάστασιν εἰς Βιέννην, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τούτου. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν πτώσιν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ ἕως τότε (1848) ἀρχικαγκελαρίου τοῦ κράτους, πρίγκιπος Μεττερνίχου. Ὁ Μεττερνίχος ἐθεωρεῖτο ὁ κυριώτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντιδραστικοῦ μοναρχικοῦ συστήματος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τοῦτο ἐμισεῖτο ὑπὸ ὅλων τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ πτώσις τοῦ ἕως τότε παντοδυνάμου ὑπουργοῦ ἐθεωρήθη ὡς νίκη αὐτῶν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος Α' παρητήθη διὰ νὰ μὴ δώσῃ σύνταγμα ὁποῦσιν φιλελεύθερον, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς του Φρην-

κίσκος Ἰωσήφ, ὁ νῦν αὐτοκράτωρ, ὅστις ἔδωκε περιορισμένον τι σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του.

Κατὰ τὸ ἔτος 1849 ἐπανεστήσαν κατὰ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ Οὐγγροι. Οἱ Οὐγγροι εἰναι λαὸς (καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ διὰ τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ) σπουδαιότατος, μετὰ τοὺς Γερμανοὺς, εἰς τὴν Αὐστριακὴν αὐτοκρατορίαν. Ἐχοντες ἀπὸ τοῦ 9ου μ. Χ. αἰῶνος ἐλεύθερον κράτος Οὐγγρικόν, εἶχαν ἐν μέρει ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐν μέρει δὲ εἶχαν ὑποταχθῇ εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὑπετάχθησαν εἰς τὴν Αὐστροίαν. Ἐπαναστατήσαντες λοιπὸν τὸ 1849 ἐζήτησαν νὰ ἰδρῦσουν κράτος ὅλως ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν δημοκρατίαν Οὐγγρικὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κορσούθ. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐπελθόντες κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐνικήθησαν, τότε δὲ ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Ρωσίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἔστειλε στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πάσκεβιτς. Προσβληθέντες οἱ Οὐγγροι ὑπὸ Ρώσων ὁμοῦ καὶ Αὐστριακῶν ἐνικήθησαν. Οὕτω κατελύθη ἡ Οὐγγρικὴ δημοκρατία καὶ ἡ χώρα ἔγεινε πάλιν Αὐστριακὴ. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις καὶ ἄλλως πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπεστήριζε πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸ ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἐθεωρήθη ἔτι περισσότερον ὡς ἐχθρὸς ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, μετὰ τὴν ἀνάμιξίν του εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Οὐγγαρίας. Διὰ τοῦτο, ὅτε μετ' ὀλίγον περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς

τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, οὐδεμία συμπάθεια ἐδείχθη πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

ζ') Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος.

Ἀφορμὴ τοῦ μεγάλου ἀνατολικοῦ πολέμου, τοῦ λεγομένου Κριμαϊκοῦ, ἦσαν αἱ ἔριδες τῶν Λατίνων πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους, περὶ τῆς κατοχῆς διαφόρων προσκυνημάτων εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὰ πέριξ. Αἱ ἔριδες αὗται ὑπῆρχαν πρὸς αἰῶνων. Καὶ οἱ μὲν Λατίνοι εἰς τὰς ἀξιώσεις των εἶχαν πάντοτε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας, οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι ὑπερῆσπιζαν μόνοι τὰ δικαιώματά των ἀπέναντι τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, μέχρις ὅτου ἐπ' ἐσχάτων ἀπέκτησαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσίας. Ὁ ἀπὸ τοῦ 1849 γενόμενος πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας Λουδοβίκος Ναπολέων, ὅστις καὶ εἰς Ρώμην, ὡς εἶδομεν, ὑπεστήριξε τὸν Πάπαν, ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἀγίων Τόπων, καὶ ἔπεισε τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν ν' ἀναγνώρισῃ τινὰς ἀξιώσεις τῶν Λατίνων. Ἀλλὰ κατὰ τῆς διαγωγῆς τῆς Πύλης διεμαρτυρήθη ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ὡς προστάτης τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ Σουλτᾶνος ἀνεκάλεσε τὰς εἰς τοὺς Λατίνους γενομένας παραχωρήσεις. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος θέλων νὰ τύχῃ ικανοποιήσεως περιφανεστέρας, θέλων δὲ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὴν Τουρκίαν διὰ τὴν πρώτην διαγωγὴν της εἰς τὸ ζήτημα, ἀπῆρτησε (1852—1853) νέας εὐρυτάτας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν παντελεῖ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριάρχου καὶ τῆς εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλας τινὰς προνομίας, αἱ ὁποῖαι καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἐθεωρήθησαν ὡς κλονοῦσαι τὰ θεμέλια τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ ἐτῶν ἤδη ὁ Νικόλαος εἶχε προτείνει μυστικῶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, ἡ Ἀγγλία ὑποπτεύουσα ὅτι ὁ Νικόλαος ἐζητεῖ πρόφασιν νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ δὲν ἐπεδοκίμαζεν, ἠνώθη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡδὴ (ἀπὸ τοῦ 1852) Ναπολέοντος καὶ ἀντέπραξε κατὰ τῶν Ρωσικῶν ἀπαιτήσεων. Ἡ Τουρκία, τῆς ὁποίας Σουλτάνος ἦτο ὁ Ἀβδούλ-Μεδζίτ, ἐνθαρρυνθεῖσα ἐκ τούτων, ἀπέρριψε τὰς ἀξιώσεις τῆς Ρωσίας καὶ οὕτως ἐξεργάγη ὁ πόλεμος. Ἡ Ρωσία ἐπετέθη κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, τῆς Βλαχομολδαύας, τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, ἡ πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς Ρωσίας σωθεῖσα ἀπὸ καταστροφῆς κατὰ τὴν Οὐγγρικήν ἐπανάστασιν, ἔλαβε θέσιν ἀπειλητικὴν κατὰ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη οὕτω ν' ἀνακαλέσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως εἰς Βουλγαρίαν καὶ εἰς Μολδοβλαχίαν στρατεύματά της. Τὴν Μολδοβλαχίαν κατέλαβε στρατιωτικῶς τότε ἡ Αὐστρία, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἐκεῖθεν νέαν ἐκστρατείαν τῶν Ρώσων.

Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τῶν Τούρκων καὶ τῶν συμμάχων ἐβελτιώθη. Ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζουσιν τὰς τουρκικὰς χώρας κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Ρωσικοῦ στρατοῦ, αὐτοὶ ἔλαβον ἐπιθετικὴν θέσιν καὶ προσέβαλαν τὴν Κριμαίαν, καὶ

ιδίως τὴν Σεβαστούπολιν, τὸ ἐκεῖ περίφημον Ρωσικὸν φρούριον καὶ νχύσταθμον. Οἱ Ρῶσοι οἱ ἴδιοι ἠναγκάσθησαν τότε νὰ βυθίσουν καὶ κατὰστρέψουν τὸν Ρωσικὸν στόλον τῆς Μαύρης θαλάσσης. Μετὰ πόλεμον δὲ διαρκέσαντα δύο περίπου ἔτη, καὶ μετὰ πολλὰς μάχας, οἱ σύμμαχοι κατέλαβαν τὴν Σεβαστούπολιν. Τότε συνωμολογήθη εἰρήνη, τὴν ὁποίαν διηκούλυνεν ὁ ἐξ μῆνας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Σεβαστουπόλεως ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Νικολάου (2 Μαρτίου 1855).

Ἡ εἰρήνη αὕτη συνωμολογήθη εἰς Παρισίους, ἐπέβαλε δὲ περιορισμοὺς τινὰς καὶ ταπεινώσεις εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἡ προστασία τῶν εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἡ Ρωσία ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διὰ διαφόρων πρὸς τὴν Τουρκίαν συνθηκῶν, καθὼς καὶ τῆς Μολδοβλαχίας ἡ προστασία, ἀφηρεύθησαν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ ἐδόθησαν εἰς ὅλας τὰς μεγάλας δυνάμεις· ἀνεγνωρίσθη δὲ ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ὅμως ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης πάνδημον ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ ἰσοπολιτεῖαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους του καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέδωκε τὸ περίφημον σουλτανικὸν διάταγμα τὸ καλούμενον Χάττι χουμαγιούν (=ὑψιστον δικάταγμα). Ταπεινωτικοὶ ὅροι τῆς συνθήκης διὰ τὴν Ρωσίαν ἦσαν ἡ ἀφαίρεσις μικρᾶς ἐκτάσεως γῆς παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ ὁ ὅρος τῆς συνθήκης ὁ ἀπαγορεύων εἰς αὐτὴν νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ παράλια τῆς· οὕτω δὲ παρεδίδοντο ταῦτα εἰς τὴν διά-

κρίσιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικοῦ στόλου.

Τῶν ταπεινωτικῶν τούτων ὄρων ἀπηλλάγη ἡ Ρωσία μετὰ 15 ἔτη (1871), ὅποτε ἡ Γαλλία ἐνίκηθη ὑπὸ τῆς ἠνωμένης Γερμανίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Γαλλία μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἦτο ἡ πρώτη δύναμις τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ' ἐθεωρεῖτο δικαίτητής τῆς Εὐρώπης, ἀντικαταστήσας κατὰ τὰ πρωτεῖα τὸν τσάρον Νικόλαον Α'.

Ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς τοιαύτης δυνάμεώς του ὁ Ναπολέων ἐπεχείρησε μετ' ὀλίγα ἔτη νέον πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἔχων σύμμαχον τὸ Πεδεμόντιον.

η') Γαλλοῖταλικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἐλευθέρωσις καὶ ἑνωσις τῆς Ἰταλίας.

Τὸ κράτος τοῦ Πεδεμοντίου εἰργάζετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1849 διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἰδέας τῆς ἐνότητος τῆς Ἰταλίας. Τὸ μέγιστον κώλυμα πρὸς τοῦτο ἦτο, ὡς εἵπομεν, ἡ Αὐστρία, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἄνευ συμμαχίας μετὰ μεγάλου κράτους. Τοιαύτην συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας κατώρθωσε νὰ παρασκευάσῃ ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Πεδεμοντίου Καβούρ. Διαρκοῦντος ἤδη τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, τὸ Πεδεμόντιον εἶχε πέμψει μικράν στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῆς Ρωσίας διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς πράξεώς του ἐκείνης ἔλαβε μέρος καὶ

εἰς τὸ συνέδριον τῆς συνθήκης καὶ παρέστησεν οὕτω πρόσωπον σπουδαίας Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως.

Ὁ κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμος τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Γαλλίας (1859) ἐπέφερε τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Λομβαρδίας, μετὰ τὰς ἡττας τὰς ὁποίας ἔπαθεν ἡ Αὐστρία εἰς τὰς περιφήμους μάχας τῆς Μυχέντας καὶ τοῦ Σολφερίνου· ἡ δὲ Βενετία ἔμεινε πάλιν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Αὐστρίας. Οὕτω τὸ ἄμεσον κέρδος τοῦ πολέμου τούτου διὰ τὸ Πεδεμόντιον καὶ τὴν Ἰταλίαν δὲν ὑπῆρξε μέγα. Μέγιστον ὅμως ἦτο τὸ ἔμμεσον κέρδος, διότι μετὰ τὴν ἡτταν τῆς Αὐστρίας ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἰταλῶν ἐπέφερεν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἐξέγερσιν γενικὴν κατὰ τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, καὶ ὁ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Ἰταλῶν, ὁ στρατηγὸς Ἰωσήφ Γαριβάλδης, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, κατέλυσε τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως· ἐξεδιώχθησαν δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἡγεμόνες, πλὴν τοῦ Πάπα, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ κράτος περιωρίσθη εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὰ πέριξ. Διότι, ὡς εἶδομεν, Γαλλικὸς στρατὸς κατεῖχε τὴν Ρώμην καὶ ἐπροστάτευε τὸν Πάπαν.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν ὅλων τῶν μικρῶν ἡγεμόνων ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουήλ τοῦ Πεδεμοντίου ἐκηρύχθη βασιλεὺς τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας (1861). Οὕτως ἐπραγματοποιήθη κατὰ μέγα μέρος ἡ μεγάλη ιδέα τῶν Ἰταλῶν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡνωμένου Ἰταλικοῦ κράτους ἔλειπαν δύο ἔτι λαμπραὶ Ἰταλικαὶ χῶραι, ἡ Βενετία καὶ ἡ Ρώμη. Τὴν Βενετίαν κατέλαβε μετ'

ὀλίγον ἡ Ἰταλία διὰ τοῦ Αὐστροπρωστικοῦ πολέμου (1866), ὅτε εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῆς Πρωσσίας ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τὴν δὲ Ρώμην κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, ὅτε οἱ Γάλλοι ἀπέσυραν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

θ') Αὐστροπρωστικὸς πόλεμος τοῦ 1866.

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅπως ὁ Ἰταλικός, οὕτω καὶ ὁ Γερμανικὸς λαὸς ὡς μεγάλην ιδέαν εἶχε τὴν ἔνωσιν τῆς Γερμανίας εἰς ἓν ἰσχυρὸν Γερμανικὸν κράτος. Αἱ κατὰ τὰ ἔτη 1848—1849 γενομένηαι πρὸς τοῦτο ἀποπειραι ἀπέτυχαν, ἀπέδειξαν ὅμως ὅτι, διὰ νὰ γείνη τοιαύτη ἔνωσις, ἔπρεπε μίαν τῶν δύο μεγάλων Γερμανικῶν δυνάμεων, ἡ Αὐστρία ἢ ἡ Πρωσία, νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ δὲ ὁμοσπονδία αὕτη ἔπρεπε νὰ διαργανωθῇ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς μενούσης εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν μεγάλης Γερμανικῆς δυνάμεως. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ἤθελε μᾶλλον τὴν ἔξωσιν τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῆς κοινῆς γνώμης ἐπραγματοποίησε διὰ βιαίων μέσων ὁ ἀπὸ τοῦ 1862 γενόμενος πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας Ὁθων Βίσμαρκ.

Ὁ Βίσμαρκ κατ' ἀρχὰς συνωμολόγησε συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Δανίας.

Δύο χῶραι Γερμανικαὶ εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν, ἡ Ὁλσατία ἢ Χόλσταϊν καὶ τὸ Σλέσβικον, τὰ λεγόμενα

Παράλβια δουκᾶτα(ὡς κείμενα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλβιν), ἦσαν κτήσεις τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας. Οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ δουκᾶτα ἐκεῖνα Γερμανοὶ ἀπεστρέφοντο τὴν Δανικὴν Κυριαρχίαν καὶ πολλάκις ἐπανεστήσαν κατὰ ταύτης βοηθούμενοι ἠθικῶς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ἀπῆτει νὰ ἀποσπασθοῦν τὰ δουκᾶτα ἀπὸ τὴν Δανίαν, ἀλλ' οὔτε ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδία οὔτε οἰονδήποτε Γερμανικὸν κράτος ἀνελάμβανε τὸ ἔργον τοῦτο. Τέλος ὁ Βίσμαρκ κατῴρθωσε νὰ ἐνώσῃ τὰ δύο ἰσχυρότατα Γερμανικά κράτη, Αὐστροίαν καὶ Πρωσίαν, εἰς συμμαχίαν κατὰ τῆς Δανίας. Εἰς τὸν πόλεμον τὸν προελθόντα ἐντεῦθεν (1864) οἱ Δανοί, καίτοι ἦσαν ὀλίγοι καὶ ἀδύνατοι, ἀντέταξαν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἀλλ' ἐνικήθησαν μετὰ ἐνδοξον ἀγῶνα. Τὰ δουκᾶτα τότε κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, ἀλλ' εἰς τὸ ζήτημα τῆς κατοχῆς τῶν δουκάτων αἱ δύο Δυνάμεις περιῆλθαν εἰς ἐριδίας, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1866. Τὸν πόλεμον τοῦτον ἤθελεν ὁ Βίσμαρκ ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος Α' τῆς Πρωσίας, ὅχι μόνον διὰ τὴν κτήσιν τῶν δουκάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκδιωχθῇ ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν. Τοῦτο ἐπέτυχε διὰ τῶν λαμπρῶν νικῶν τῶν Πρώσων ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συμμαχησάντων Γερμανικῶν κρατῶν (Βαυαρίας, Σαξονίας, Ἀννοβέρου, Βυρτεμβέργης, Βάδεν, Ἑσσης Κασσέλης, Ἑσσης Δαρμστάδης, Νασσάου), καὶ ἰδίως διὰ τῆς περιφήμου μάχης τῆς Σαδόβας. Ἡ μετὰ τὴν νίκην ταύ-

την συνομολογηθεῖσα συνθήκη τῆς Πράγας τὰ μὲν δουκάτα παρέδιδεν εἰς τὴν Πρωσσίαν, τὴν δὲ Αὐστρίαν ὑπεχρέωσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὀμοσπονδίας.

Ἡ ὀμοσπονδία αὕτη μετερρυθμιζέτο ὡς ἑξῆς: Ἀντὶ τῆς Γερμανικῆς ὀμοσπονδίας, χαλαρῶς καὶ ἀσθενῶς ὀργανωμένης, ὁποία ἦτο ἡ τοῦ 1815, ἰδρύθη ὀμοσπονδία τῶν κρατῶν τῆς βορείου Γερμανίας ἰσχυρῶς ὀργανωμένη ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἔγεινε στρατιωτικὸς ἡγεμὼν τῆς ὀμοσπονδίας. Ἡ Πρωσία δὲ διηύθυνε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ὀμοσπονδίας. Πλὴν τούτου κράτη τινὰ Γερμανικὰ ἐκ τῶν νικηθέντων (τὸ βασίλειον τοῦ Ἀννοβέρου, τὸ μέγα δουκάτον τῆς Έσσης Κασσέλης, τὸ δουκάτον τῆς Νασσάου καὶ ἡ ἐλευθέρη πόλις Φραγκφούρτη), προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Πρωσίας. Τὰ κράτη τῆς νοτίου Γερμανίας, τὰ βασίλεια τῆς Βυαρρίας, Βυρτεμβέργης καὶ τὸ μέγα δουκάτον τῆς Βάδης, ἔμεναν ἐκτὸς τῆς ὀμοσπονδίας, ἀλλὰ καὶ ταῦτα συνεδέοντο δι' ἰδιαιτέρων συμμαχικῶν συνθηκῶν πρὸς τὴν Πρωσίαν καὶ τὴν Ὀμοσπονδίαν.

Εἰς τὸν Αὐστροπρωσικὸν τοῦτον πόλεμον ἡ Ἰταλία ἐπολέμησε κατὰ τῆς Αὐστρίας, συνομολογήσασα συμμαχίαν πρὸς τὴν Πρωσίαν. Οἱ Ἴταλοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Μεθ' ὅλα ταῦτα διὰ τῶν νικῶν τῆς Πρωσίας ἡ Βενετία ἐδόθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ὁποία τὴν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὥστε πρὸς

συμπλήρωσιν τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος ἔμενε μόνον ἡ ἑνώσις τῆς Γαλλίας.

γ') Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος 1870 — 1871.

Φυσικὴ καὶ λογικὴ ἀκολουθία τοῦ Αὐστροπρωστικοῦ πολέμου ἦτο ὁ πόλεμος ὁ Γαλλοπρωσσικὸς ἢ Γαλλογερμανικὸς. Ἀνέκαθεν, ἀπὸ αἰώνων, πολιτικὴ τῆς Γαλλίας θεμελιώδης ἦτο νὰ μὴ ἐνθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρόν, διότι ἡ ὑπαρξίς ἡνωμένης καὶ ἰσχυρᾶς Γερμανίας ἐθεωρεῖτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην πολιτικὴν ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν ἐπεζήτουν οἱ ἰσχυροὶ ἡγεμόνες τῆς Γαλλίας. Διὰ τοῦτο πολιτικὴ αὐτῶν ἦτο νὰ διατηροῦν τὴν διαίρεσιν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑποστηρίξεως τῶν μικρῶν Γερμανικῶν κρατῶν, πρότερον μὲν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, κατόπιν δὲ ἐναντίον τῆς Πρωσίας. Αἱ νῦν καὶ λοιπὸν τῆς Πρωσίας κατὰ τὸ 1866, ἡ αὔξησις αὐτῆς διὰ τῆς προσκλήσεως τῶν παραλβίων δουκᾶτων καὶ τῶν κρατῶν τῶν διὰ τοῦ πολέμου καταλυθέντων, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἑνώσις μεγάλου μέρους τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἦσαν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας.

Ὁ πόλεμος καθίστατο ἀναγκαστικὸς διὰ τὸν Νικπολέοντα Γ' καὶ διότι οὗτος εἶχεν ὑποστῇ ἱκανὰς ἀποτυχίας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικάς. Ἐκστρατεία τις κατὰ τοῦ Μεξικοῦ εἰς Ἀμερικὴν ἐπιτυχὴς ἐν ἀρχῇ, ἀτυχεστέρα εἰς τὸ τέλος, εἶχεν ἐλαττώσει πολὺ τὴν

δοξαν τῆς αὐτοκρατορίας του πρὸ τῶν ὀρθοκλιμῶν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Συνετέλει εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ναπολεόντος δυσχέρειαν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς κατὰ τὸ 1863 μεγάλης ἐπανάστασεως τῶν Πολωνῶν κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Ρωσία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Πρωσίας, κατέστειλεν ἀμειλίκτως τὴν ἐπανάστασιν, μὴ πταθεῖσα ἐκ τῶν περὶ πολέμου ἀπειλῶν τῆς Γαλλίας. Ταῦτα πάντα κατέρριψαν τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ Ναπολεόντος καὶ ἡ δημοκρατικὴ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσις ἐγένεεν ἰσχυρά, ἀναγκάσσα αὐτὸν νὰ μεταρρυθμίσῃ, τὸ 1870, τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον. Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1870 εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου κατὰ τὸ 1868 κατόπιν ἐπανάστασεως εἶχε διωχθῇ ἡ βασιλεύουσα Βουρβωνικὴ δυναστεία, ὁ θρόνος ἔμενε κενός· κατὰ συνέπειαν δὲ μυστικῶν διαπραγματεύσεων προσεκκλήτετο ὡς βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Γερμανὸς ἡγεμὼν, συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Πρωσίας. Τὴν νέαν ταύτην ἐπιτυχίαν τῆς Πρωσίας μὴ στέργουσα ἡ κυβέρνησις τοῦ Ναπολεόντος, περιεπλέχθη εἰς διαμαρτυρήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, συνέπεια τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἐκρηξὶς πολέμου κατὰ τῆς Πρωσίας.

Ἄλλ' εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐρχήν ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἡ νότιος Γερμανία μείνασα πιστὴ εἰς τὴν ὑπὸ τὴν Πρωσίαν ὁμοσπονδίαν τῆς βορείου Γερμανίας ἐξεστράτευσεν ὁμοῦ, ὁ δὲ ἡνωμένος Γερμανικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α', ἔχων

στρατιωτικούς ἀρχηγούς ἱκανωτάτους καὶ μαλιστα τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου, τὸν μεγαλοφυῆ Μόλτκε, ἐκέρδισε σειρὰν αἱματηρῶν ἀλλὰ λαμπρῶν νικῶν. Στρατοὶ ὁλόκληροι μεγάλοι ἠχμαλωτίσθησαν, φρούρια μεγάλα ἐξ ἐφόδου ἢ διὰ πολιορκίας ἐκυριεύθησαν· αὕτῃ ἡ πόλις τῶν Παρισίων πολιορκηθεῖσα μετὰ πεντάμηνον πολιορκίαν παρεδόθη.

Διαρχοῦντος τοῦ πολέμου, πρὸ τῆς πολιορκίας ἔτι τῶν Παρισίων, ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολεὼν, μετὰ τὰς πρώτας μεγάλας ἀποτυχίας, παρεδόθη ἐν Σεδάν αἰχμαλώτος μετὰ στρατοῦ 180 χιλ. εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας (2 7βρίου 1870). Τὴν παράδοσιν τοῦ Ναπολέοντος ἠκολούθησεν εἰς Παρισίους ἐπανάστασις, ἀνατρέψασα τὴν δυναστείαν τοῦ Ναπολέοντος καὶ κηρύξασα τὴν δημοκρατίαν (4 Σεπτεμβρίου 1870).

Μετὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων (κατὰ Φεβρουάριον) συνελθοῦσα ἐθνικὴ Συνέλευσις συνωμολόγησε διὰ τοῦ Θιέρσου, τὸν ὁποῖον διώρισε τότε ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἔπειτα δὲ καὶ Πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, εἰρήνην προκαταρκτικὴν πρὸς τὸν νικητὴν, ἥτις ἔγεινεν ὀριστικὴ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἡ Γαλλία ἀπώλεσε δύο μεγάλας ἐπαρχίας, τὴν Ἀλσατίαν καὶ μέρος τῆς Λοθαριγγίας, αἵτινες προσηρτήθησαν εἰς τὸ Γερμανικὸν κράτος, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν Γερμανίαν πέντε δισεκατομμύρια φράγκα, μέχρι τῆς τελείας πληρωμῆς τῶν ὁποίων μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους κατείχετο ὑπὸ Γερμανικῶν στρατευμάτων.

Διὰ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ἡ Γαλλία ἀπώλεσε τὴν ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ ἰδίως πολέμου ἀποκτηθεῖσαν πρώτην θέσιν καὶ μεγάλην δύναμιν εἰς Εὐρώπην. Τοῦναντίον δὲ ἡ Πρωσσία, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Γερμανία, κατέστη πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις τῆς Εὐρώπης καὶ προσέλαβε μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν. Καὶ ἐσωτερικῶς δὲ ἐπίσης ἐνισχύθη ἡ Γερμανία. Διότι ἡ τῆς Πρωσσίας ἡγεμονία ἐξετάθη εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν, καὶ τὰ νότια κράτη εἰσῆλθον εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο πλέον ὁμοσπονδία τῆς βορείου Γερμανίας, ἀλλὰ τῆς ὅλης Γερμανίας. Ὄνομάσθη μάλιστα τῶρα Γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἡ Γερμανικὸν κράτος, διότι διαρκούντος ἔτι τοῦ πολέμου ὁ πρόεδρος καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ βασιλεὺς δηλαδὴ τῆς Πρωσσίας, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων αὐτοκράτωρ. Ἡ ἀναγόρευσις ἐγένεν εἰς Βερσαλλίας, ἐντὸς τῶν περιφήμων ἀνακτόρων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐκείνου δηλαδὴ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος, ὅπως ὕστερον ὁ Νεπολέων, εἶχε ταπεινώσει τὰ μέγιστα τὴν Γερμανίαν.

1α') Ἡ Ρωσία μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

Μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ἔλαβε καὶ ἡ Ρωσία, ἥτις συνδεθεῖσα διὰ κρυφίας συνεννοήσεως πρὸς τὴν Πρωσίαν, ἠμποδίσε τὴν Αὐστρίαν τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Γαλλίας· αὐτὴ δὲ διαρκούντος τοῦ πολέμου ἀπηλλάχῃ ἀπὸ τῶν τα-

πεινωτικωτάτων ὄρων τῆς Περσικῆς συνθήκης, ἀπὸ τοῦ ὅρου δηλονότι "τοῦ ἀπαγορεύοντος νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν ταύτην παράλια της. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὰς μεγάλας Δυναμείας τῆς Εὐρώπης ὅτι δὲν ὑποτάσσεται πλέον εἰς τὸν ὅρον τοῦτον. Ὁ ἀπότομος οὗτος τρόπος ἐξέπληξε μὲν τὰς κυβερνήσεις, ἀλλ' οὐδεμία τούτων ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Γαλλία ἔκειτο νικημένη καὶ παλαίουσα ἀγῶνα περὶ ζωῆς καὶ θανάτου· ἡ Πρωσία ὑπεστήριζε τὴν Ρωσίαν· οὕτω δὲ καὶ αἱ ἄλλαι Δυναμείας ὑπεχρεώθησαν νὰ συναινέσουν εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς Ρωσίας καὶ διὰ Συνδιασκέψεως τῶν πρέσβων εἰς Λονδίνον (κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1871) κατήργησαν τὸν ὅρον ἐκείνον τῆς Περσικῆς συνθήκης.

Διαρχοῦντος τοῦ πολέμου καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἔγειναν κύριοι τῆς Ρώμης. ἀφοῦ ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐδάφους της ν' ἀνακαλέσῃ τὸν εἰς Ρώμην στρατὸν τῆς κατοχῆς. Οὕτω δὲ ὁ Ἰταλικὸς στρατός, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τοῦ παπικοῦ στρατοῦ, κατέλαβε τὴν Ρώμην (20 Σεπτεμβρίου 1870), ἡ ὁποία ἔγεινεν ἔκτοτε ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἡ ἑνωσις τῆς Ἰταλίας.

16') Ἡ τριπλῆ συμμαχία καὶ ὁ Ρωδο-τουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877—1878.

Ἡ Ρωσία ὅπως πρὸ τοῦ πολέμου οὕτω καὶ μετὰ τὸν πόλεμον διετήρει φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν

Γερμανίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Αὐστρία, ἡ ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1870 ζητοῦσα περίσταςιν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Πρωσσίαν, μετὰ τὰς πρωτοφανεῖς ἐπιτυχίας τῆς δυνάμεως ταύτης ἐφάνη πρόθυμος νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν νέαν Γερμανίαν. Ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν διηύθυνε πάντοτε ὁ εἰς πρίγκιπα προαχθεὶς Βίσμαρκ, ἔσπευσε νὰ ἐνώσῃ εἰς φιλικὸν σύνδεσμον τὰς τρεῖς αὐτοκρατορίας, Γερμανίαν, Ρωσίαν καὶ Αὐστρίαν, διὰ νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Γαλλίαν. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης τῶν τριῶν αὐτοκρατορῶν συμμάχιας, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Ρωσίας ἀπὸ τῶν ταπεινωτικῶν ὅρων τῆς Παρισινῆς συνθήκης, καὶ ἡ θέσις τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ὑψώθη πάλιν καὶ ἐνισχύθη. (Ὡς τὼς ἡδυνήθη αὕτη μετὰ τινα ἔτη, τὸ 1877, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφορμὴ τοῦ πολέμου τούτου ἦτο ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Βοσνίας, ἀρχίσασα τὸ 1875, καὶ ὁ ἔνεκα τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐπελθὼν τὸ ἐπόμενον ἔτος πόλεμος τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τότε γενομένη ἐπανάστασις εἰς Βουλγαρίαν, ὅτε ἐξημεθίσθησαν οἱ ἐντόποι Τούρκοι καὶ προέβησαν εἰς σφαγὰς, αἱ ὁποῖαι συγκινήσασαι τὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα τὴν εἰς Ἀγγλίαν κοινὴν γνώμην ἔδωκαν εἰς τὴν Ρωσίαν ἀφορμὴν πολέμου. Ἐν τῷ μεταξύ ἐν Τουρκίᾳ ὁ ἀπὸ τοῦ 1861 βασιλεύων Σουλτάνος Ἀβδουλ Ἀζίζ, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀβδουλ Μετζίτ, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ θρόνου διὰ συνωμο-

σίας καὶ ἐφρονεύθη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἀνεψιὸς του, υἱὸς τοῦ Ἀέδουλ Μεδζίτ, Μουράτ Ε' μετὰ τριῶν μηνῶν βασιλείαν ἀπεμκρύνθη τοῦ θρόνου ἔνεκεν ἀσθενείας καὶ ἀνῆλθεν εἰς αὐτὸν (κατ' Αὐγούστον τοῦ 1876) ὁ Χαμίτ Β'.

Ὁ πόλεμος οὗτος ἀρχίσας κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1877 διήρκεσεν ἑνδεκα μῆνας, αἱ δὲ πολεμικαὶ πράξεις ἐγένοντο καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν. Ἐπολέμησαν δὲ μετὰ τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς Τουρκίας τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Σερβία (ἐκ νέου) καὶ ἡ Ρωμανία. Οἱ Ρῶσοι μετὰ τινας κατ' ἀρχὰς ἀποτυχίας ἐφάνησαν νικηταὶ καὶ εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἐκυρίευσαν τὰ περίφημα φρούρια Ἀρδαχάν καὶ Κάρς, καὶ εἰς Εὐρώπην, ὅπου διαβάντες τὸν Αἰμον ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέβησαν εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης, πλὴν ἄλλων, ὅλη σχεδὸν ἡ Μακεδονία καὶ μέγα μέρος τῆς Θράκης ἀπετέλει Βουλγαρικὸν κράτος. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία μετ' ἀπειλῆς πολέμου διεμαρτυρήθη καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ρωτίαν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς Εὐρώπης τὴν συνθήκην. Οὕτω δὲ συνεκροτήθη τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ὅπου οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἑξ μεγάλων Δυνάμεων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκίας συνωμολόγησαν τὴν Βερολίνιον συνθήκην τὴν ἀποτελοῦσαν καὶ σήμερον ἔτι τὴν βάσιν τοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πολιτικοῦ καθεστῶτος.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ρωσία ἔλαβε σπουδαίαν ἑκτασιν γῆς εἰς Ἀσίαν μετὰ τῶν ὀχυρῶν

φρουρίων Ἀρδαχάν, Κάρς, Βατούμ, καὶ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, τῆς ὁποίας τὸ ὑπόλοιπον ἐξῆκολουθεῖ νὰ πληρῶνῃ ἡ Τουρκία κατὰ ἐτησίαις δόσεις· ἡ Ρωμουνία ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος, ἐπίσης δὲ ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον (ἡ Ρωμουνία καὶ ἡ Σερβία μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθησαν βασιλείαι). Ἡ Μκεδονία ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν· μέρος τῆς Θράκης (τὸ βόρειον) ἀπέτέλεσεν αὐτόνομον ἐπαρχίαν, τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν· ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη χώρα, ἡ Βουλγαρία, ἔγεινεν ἡγεμονία ὑποτέλης εἰς τὸν Σουλτάνον· ἄλλὰ μέρος τῆς Βουλγαρίας ταύτης (ἡ Δόβρουτσα) ἐδόθη εἰς τὴν Ρωμουνίαν διὰ νὰ ἀποδώσῃ αὕτη εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (1855) ἀφαιρεθὲν ἀπ' αὐτῆς παρὰ τὸν Δούναβιν ἔδαφος, τὸ ὅποιον ὅμως ἡ Ρωμουνία ἠναγκάσθη ὕστερον ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Ρωσίαν. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ στρατιωτικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην. Εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἐδόθη μικρὸν μέρος τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὡς καὶ μικρὸν μέρος τῆς ἄνω Ἀλβανίας, μικρὸν δὲ μέρος τῆς Βουλγαρίας ἐδόθη εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία προσεκλήθησαν νὰ μεταρρυθμίσουν τὰ ὅριά των παραχωρουμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἡπείρου μέχρι τοῦ Καλαμᾶ. Ἀλλ' ἡ παραχώρησις ἔγεινε μόλις μετὰ τρία ἔτη (1881), καὶ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Θεσσαλίαν (πλὴν τῆς Ἑλασσώνας) καὶ εἰς μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου.

ιγ') Τὰ μετὰ τὴν Βερολίνιον συνθήκην.

Συγχρόνως σχεδὸν πρὸς τὴν Βερολίνιον συνθήκην συνωμολογήθη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας ἡ περὶ Κύπρου σύμβασις, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κύπρος περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας· ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἐναντίον τῆς Ρωσίας τὰς ὑπολειπομένας Ἀνατολικὰς κτήσεις τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ 1879 ἐπελθούσης ψυχρότητος εἰς τὰς Ρωσο-γερμανικὰς σχέσεις συνωμολογήθη συμμαχία ἀμυντικὴ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας.

Τὸ 1881 ἡ Γαλλία ἐπὶ προφάσει ἐκστρατείας κατὰ φυλῆς ληστρικῆς εἰς Τύνιδα, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν ταύτην, ἐναντίον τῶν διαμαρτυρήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ διατηρεῖ αὐτὴν μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, φανευθέντος ὑπὸ ἀναρχικῶν συνωμοτῶν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β', ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ρωσικὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος Γ'.

Τὸ 1882 ἡ Ἀγγλία, ἐπωφελουμένη ἐκ τῆς εἰς Αἴ-γυπτον στάσεως τοῦ Ἀραβῆ, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέχει μέχρι σήμερον.

Τὸ 1884 ἡ Γαλλία προσήρτησεν εἰς τὸ Ἀσιατικὸν αὐτῆς κράτος τὸ Τογκίνον.

Τὸ 1885 διὰ στάσεως εἰς Φιλιππούπολιν ἐξειδίω-χθη ὁ διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἡ χώρα αὕτη ἐκήρυξε τὴν ἑνωσὶν τῆς μετὰ τῆς Βουλ-

γαρικήν ἡγεμονίαν. Ἐκ τούτου προῆλθε πόλεμος μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, εἰς τὸν ὅποιον ἐνίκηθησαν οἱ Σέρβοι. Τὸ αὐτὸ γεγονός ἐπροκάλεσεν ἐπιστράτευσιν εἰς Ἑλλάδα, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἡμποδίσθη διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν στόλων τινῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων (τὸ 1886).

Τὸ 1888 ἀπέθχενεν ὁ γηραιὸς Γερμανὸς αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α' καὶ μετὰ τρίμηνον βασιλείαν τοῦ ἀσθενοῦντος υἱοῦ αὐτοῦ Φρειδερίκου Γ' καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πρωσικὸν καὶ Γερμανικὸν θρόνον ὁ Γουλιέλμος Β'.

Τὸ 1891 ἔγινε προσέγγισις μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας, ἡ ὁποία κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἐπέφερεν ὀριστικὴν μεταξὺ τῶν κρατῶν τούτων συμμαχίαν, τὴν λεγομένην διπλῆν.

Τὸ 1894 ἀπέθχενεν ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ' καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικόλαος Β'.

Τὸ 1895 ἀπόπειραι στάσεων εἰς Ἀρμενίαν ἐπροκάλεσαν σφαγὰς Ἀρμενίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὁποῖαι ἐπανελήφθησαν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς Ἀσιατικὰς ἐπαρχίας χωρὶς νὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐνεργὸν διαμαρτύρησιν ἢ ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ σχέδιον τῶν εἰς τὴν Τουρκικὴν διαίκησιν μεταρρυθμίσεων, τὸ ὁποῖον αἱ Δυνάμεις ἐζήτουν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς Τουρκίαν ἐξ ἀφορμῆς τῶν σφαγῶν τούτων, ἐναυαγήσεν ἔνεκα τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1897 νέων περιπλοκῶν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ τῶν ὁποίων

προήλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Τὸ 1898 ἐξερράγη ἕνεκ τῆς ἐπικρατοῦσας τῆς νήσου Κούβας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰσπανίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἰσπανία ἡττηθεῖσα ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Κούβας καὶ νὰ περὶχωρήσῃ ὅλας σχεδὸν τὰς ὑπολειπομένας κτήσεις τῆς εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὡς καὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους, εἰς τὰς Ἠνωμένους Πολιτείας.

Τὸ 1899 αἱ Ἀγγλοὶ εἰσεχώρησαν νικηφόροι εἰς τὸ Σουδάν, καταλύσαντες τὸ κράτος τοῦ διαδόχου (Χαλίφα) τοῦ Μάγδη. Τὸ αὐτὸ ἔτος περιεπλάκησαν εἰς τὸν κατὰ τῶν Βόρειν τοῦ Τρύνσβαλ καὶ τῆς Ὀράγγης εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν πόλεμον, ὅστις διαρκεῖ ἔτι καὶ κατὰ τὸ 1900, στραφεὶς ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἀγγλῶν.

Τὸ 1899 ὁ Τσάρος Νικόλαος Β' συνεκάλεσεν ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου εἰς μεγάλην περὶ εἰρήνης Σύνοδον ἐν Ἀγρῇ τῆς Ὀλλανδίας. Ἡ Σύνοδος ἀφροπλισμοῦ ἔλαβε γενικὰς τινὰς ἀποφάσεις ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ἐπεκυρώθησαν τῷ 1900.

Τὸ 1900 μέγα εἰρηνικὸν ἔργον, ἡ παγκόσμιος Ἐκθεσις τῶν Παρισίων πανηγυρίζει τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Ὁ εἰκοστὸς αἰὼν, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσερχόμεθα, παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα πολλὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα. Ἐν τῶν σοβαρωτέρων καὶ σημαντικωτέρων εἶναι τὸ ζήτημα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀποικισμῶν.

Τὰ μεγάλα κράτη αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἐπεκ-

τάσεως πέραν ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Ἡ μεγάλη αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας κατὰ συνέπειαν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἐφευρέσεων τοῦ λήγοντος αἰῶνος καὶ αἱ αὐξανόμεναι ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἔνεκα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀναγκάζουν τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλας ἡπείρους, ἰδίως πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς τὰ παράλια καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς. Ἀνεφέρμεν ἤδη ἐν συντόμῳ διάφορα παραδείγματα τῶν τοιούτων ἀποικιακῶν κατακτητῶν διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Σήμερον δὲ παριστάμεθα μάρτυρες τοῦ εἰς τὴν νότιον Ἀφρικὴν πεισματώδους πολέμου μεταξὺ τῶν Ὀλλανδῶν ἐκεῖ ἀποίκων καὶ τῆς Ἀγγλίας τῆς ὁποίας ἡ νίκη θὰ συνεπιφέρει τὴν αὐξήσιν τῶν μεγάλων ἤδη Ἀφρικανικῶν τῆς κτήσεων. Εἰς δὲ τὴν Κίναν, ἡ ἐπέκτασις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπιρροῆς, ἡ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ ἐπιδιώξις μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἐμπορικῶν ἢ δημοσίων ἔργων ἀφύπνισαν τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐγχωρίων καὶ ἐπέφεραν τὰς περιπλοκάς, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν πολιτισμένων κρατῶν ἐναντίον τῆς Κίνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλαι αἱ μεγάλαι δυνάμεις ἀποδύοντο εἰς τὴν ἀπόκτησιν χωρῶν εἰς Ἀσίαν ἢ εἰς Ἀφρικὴν, αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις ἔνεκα τῶν συγκρουομένων Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων περιέχουν τὸν κίνδυνον περιπλοκῶν καὶ διανοίγουν νέους ὀρίζοντας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μέλλοντος.

18') Ἡ Ἑλλάς 1850—1900

Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος συγκεφαλαιοῦται εἰς τὰ ἑξῆς :

Τὸ 1854 κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἔγεινεν ἐπανάστασις εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον, ὑποστηριζομένη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατεστάλη ὑπὸ τῶν Ἀγγλογάλλων διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ 1862 ἔγεινε μεταπολίτευσις διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1862 καὶ 1863 ἐθνικὴ συνέλευσις συνελθοῦσα ἔδωκε νέον σύνταγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξέλεξε βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐκ τῆς Δανικῆς δυναστείας (Χόλσταϊν Σόνδερμποργ Γλύκσπουργ) ἡγεμονόπαιδα Γεώργιον.

Τὸ 1866 ἐξεργάγη ἐπανάστασις εἰς Κρήτην διαρκέσασα μέχρι τοῦ 1869. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1868 ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος διακοπὴν σχέσεων. Ἀλλ' ὁ ἀπειλούμενος πόλεμος ἀπεσοβήθη διὰ τῆς Συνδικασέψεως τῶν Παρισίων (1869).

Τὸ 1881, μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, προσετέθη ἡ Θεσσαλία καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ 1885 ἡ ἔνωσις τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπροκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήτεως καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ

Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἄλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων καὶ ὁ ἀποκλεισμός τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων ἀφώπλισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνην.

Τὸ 1892 ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ κράτους ἐδεινώθη τόσον, ὥστε ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐλαττώσῃ εἰς 30 % τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου χρέους.

Τὸ 1897 ἡ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἤδη ἔτους δεινωθεῖσα τῶν πρὸ γράμματα κατὰστασις εἰς Κρήτην ἐδεινώθη ἔτι περισσύτερον καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ πέμψῃ στόλον καὶ στρατὸν εἰς τὴν νῆσον καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν πρὸς αὐτὴν της. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ἐπῆλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Αἱ ἤτται τῆς Ἑλλάδος ἐπέβαλαν εἰς αὐτὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ παραχώρησιν τινῶν στρατηγικῶν θέσεων κατὰ τὰ ὅρια. Ἐγκατεστάθη δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Εὐρωπαϊκὸς ἔλεγχος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν δημοσίου χρέους. Οὐχ ἦττον ἡ Κρήτη διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐνεργειῶν τῶν σάκρων Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, ἔγεινεν αὐτόνομος πολιτεία.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ
Εἰσαγωγή	3
Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ 19 μ. Χ. αἰῶνος	3
Αἱ παρὰμοναὶ τοῦ 19 αἰῶνος	12
Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 19 αἰῶνα	25
α') Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη ἕως τοῦ 1815	25
β') Ἡ Βιενναία Συνθήκη καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία	34
γ') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830	37
δ') Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821	41
ε') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848	44
ς') Τὰ ἔτη 1848 - 1849	49
ζ') Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος	58
η') Γαλλοῖταλικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἔλευ- θέρωσις καὶ ἔνωσις τῆς Ἰταλίας	61
θ') Αὐστροπρωσικὸς πόλεμος τοῦ 1866	63
ι') Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος 1870—1871	66
ια') Ἡ Ρωσία μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον	69
ιβ') Ἡ τριπλῇ συμμαχία καὶ ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877 - 1878	70
ιγ') Τὰ μετὰ τὴν Βερολίνιον συνθήκην	74
ιδ') Ἡ Ἑλλάς 1850—1900	78

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΛΕΞΙΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

LIDDELL & SCOTT - (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ) *Μέγα Λεξικὸν Ἀγγλικῆς γλώσσης*, τὸ νεώτερον, τὸ πληρέστερον, τὸ λειότερον τῶν νῦν ὑπαρχόντων Ἑλληνικῶν λεξικῶν σαις ταῖς γλώσσαις τῶν πεφωτισμένων Ἑθνῶν μέγα τόμοι 4 Δ

ΓΙΑΝΝΑΡΗ Α. *Ἐπίτομον Ἑλληνικὸν Λεξικὸν* μετὰ μαθητικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φωνητικῆς Ἑκδοσις 1909, τόμοι 2, σελ. 2784

ΖΗΚΙΔΟΥ Δ. *Ὁρθογραφικὸν καὶ Χρηστικὸν Λεξικὸν Ἑλληνικῆς γλώσσης τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας* Σελ. 544

— *Ἀπάντων τῶν Ῥημάτων τῆς Ἀττικῆς πεζογραφίας* λέκτου, περιέχον καὶ τύπους ἔξ Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἔτυμολογίαν ἑκάστου ῥήματος καὶ ποικίλας παραφράσεις Σχ. μέγα. Σελ. 704

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Α. *Λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων Ἑλληνικῶν, ἱστορικῶν κλπ.* Σελ. 537. πανόδετον

ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ Ι. *Ὀμηρικὸν Λεξικόν*, περιέχον πάσας λέξεις Ὀμήρου καὶ Ὀμηρίδαις εὐρισκομένας λέξεις. Ἡράκλειος ἐπὶ λαμπροῦ χαρτὸν μετὰ παραρτήματος

ΡΑΓΚΑΒΗ Α. *Κρυπτογραφικὸν Λεξικόν*

ΦΙΛΩΝΟΣ Ν. *Ἐμπορικὸν λεξιλόγιον*, περιέχον πάσας τὰς λέξεις τοῦ ἐμπορίου Ἑλληνιστί, Ἰταλιστί, Γαλλιστί καὶ Ἀγγλιστί Δρ. 4

ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΒΛΑΧΟΥ ΑΓΓ. *Ἑλληνογαλλικὸν Λεξικόν*, τὸ πληρέστερον τῶν ὑπαρχόντων. Ἑκδοσις δευτέρα διορθωθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα διὰ 6000 νέων λέξεων Δρ. 18

Κ. Γαλλοελληνικὸν Δεξικὸν ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ Ν.
 ἔνδα καὶ ἐκδιδόμενον τὸ ἕκτον. Σελ. 1519... Δρ. 9.—
 ληνογαλλικὸν Δεξικόν, ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ Ν. Δελένδα
 ἐκδιδόμενον τὸ τέταρτον Σελ. 1279... Δρ. 9.—

ΕΥ

ΕΥΡΩΠΗ

ἀριθ. χρ. 860

Ἡμερομηνία
 ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

τοῦ
 3.75
 εἰου
 3.75
 ὕρια
 6.50
 μβά-
 2.75
 ν εἰς
 2.75
 5.—
 (12)
 οἱ 3
 5.—
 5.—
 ἄρτι
 αἰό-
 8.—
 τεξη-
 2.—
 2.—
 ἐπηγ
 5.—
 αλο-
 9.—
 2.
 10.—
 φίας).
 6.—
 5.50

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΦΙΛΩΝΟΣ Ν. *Ἐμπορικὸν λεξιλόγιον*, περιέχον πάσας τὰς λέξεις
τοῦ ἔμπορίου Ἑλληνιστί, Ἰταλιστί, Γαλλιστί καὶ Ἀγγλι-
στί Δρ. 4.—

ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΒΛΑΧΟΥ ΑΓΓ. *Ἑλληνογαλλικὸν Δεξικόν*, τὸ πληρέστερον τῶν
ὑπαρχόντων. Ἐκδοσις δευτέρα διορθωθείσα καὶ συμπλη-
ρωθεῖσα διὰ 6000 νέων λέξεων Δρ. 18.75

ΒΑΡΒΑΤΗ Κ. Γαλλοελληνικὸν Δεξικὸν ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ Ν.
Δελένδα καὶ ἐκδιδόμενον τὸ ἔκτον. Σελ. 1519... Δρ. 9.—

— Ἑλληνογαλλικὸν Δεξικόν, ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ Ν. Δελένδα
καὶ ἐκδιδόμενον τὸ τέταρτον. Σελ. 1279... Δρ. 9.—

900

ΕΥ

ΕΥΡΩΠΗ

ἀριθ. χρ. 860

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΣΕΙΡΑ 100 ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. Ὁ Οὐρανός.
2. Ἡ Ἐκκλησία μας.
3. Ἡ Γῆ τοῦ πυρός.
4. Ὁ Ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα του.
5. Τὰ ὄφελειν. ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.
6. Ὁ Στρατιώτης.
7. Ὁ Ὑψὺς κόσμος.
8. Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου.
9. Ὁ μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Α'.
10. Ἡ Εὐδωτή κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα
11. Ὁ Κόρ Σίμος.
12. Ἡ Ἀκρ. πόλις τῶν Ἀθηνῶν.
13. Αἱ Μελισοί.
14. Ἡ Αἰγυπτός.
15. Ἡλιος, ζῶν καὶ κίνησις.
16. Τὰ Ἑλληνικά γράμματα.
17. Νοσήματα καὶ μικρόβια.
18. Ὁ Γεωργός.
19. Ὁ Κολόμβος.
20. Ὁ μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Β'.
21. Ὁ Χαρακτήρ.
22. Ἡ βασιλισσα Βικτωρία.
23. Ὁδηγὸς τῆς οἰκοδομητικῆς.
24. Ὁ Ἐθνικὸς πλοῦτος, μέρος Α'.
25. Μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης.
26. Ἡ Ῥωσία.
27. Ὁ Ἐθνικὸς πλοῦτος, μέρος Β'.
28. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.
29. Τὸ Δένδρον.
30. Ἱστορία ἑνὸς πλοῦτου.
31. Αἱ Πρώται βοήθειαι.
32. Ὁ μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Γ'.
33. Ἀνέκδοτα ζῶων.
34. Τὰ Ἀνθη.
35. Βενιαμίν Φραγκλίνος.
36. Ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
37. Αἱ Ὄρνιθες.
38. Αἱ Γατόνισσαι.
39. Τὸ Γάλα.
40. Οἱ Ἀργοναῖται.
41. Ὁ Καθαρὸς αἶς.
42. Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Τεράρχαι.
43. Οἱ Μετανοήσαι.
44. Ὁ Οἶνος.
45. Τὸ Κράτος τοῦ πλοῦτου.
46. Οἰσθητικόν.
47. Ὁ Μεταξοκόλληξ.
48. Ἀνακαλύψεις τοῦ 19ου αἰῶνος.
49. Τὸ Βῆτος.
50. Φρεῖνδελι... ὁ μέγας.
51. Ἀποταμίευσις.
52. Ὁ Καπνός.
53. Ἡ Σουηδία.
54. Τὸ Ψάρευμα.
55. Ἱστορία τῆς μετέξεως.
56. Ἡρακλεῖος.
57. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.
58. Τὰ Μεταλλεῖα.
59. Ἐκ τῶν ἡθικῶν τοῦ Πλούταρχου.
60. Ἡμερολόγιον Ἑρμητοῦ.
61. Ἡ Μακροβιότης.
62. Συλλογαὶ Φυσικῆς Ἱστορίας.
63. Ἡ Ἰταλία.
64. Τὰ Θηρία.
65. Πειράματα Φυσικῆς.
66. Ἀσώτος υἱός.
67. Ἡ Ὅρασις.
68. Ὁ μικρὸς Κτηνοτρόφος.
69. Ἡ Εὐτυχία.
70. Γεωλογία.
71. Ὁ Ἰουστινιανός.
72. Γυμναστική.
73. Ὁ Πασαλότης.
74. Ἡ Γῆ.
75. Οἱ Τυφλοί.
76. Οἱ Ἀγῶνες.
77. Ἑορταστικῆς.
78. Ἡ Φυματώσις.
79. Ἡ Τομὴ τοῦ Λοῦξ.
80. Αὐτοκρ. Διογένης ὁ Ῥωμαῖος.
81. Ὁ μικρὸς Κτηνίατρος.
82. Τὸ Ἄλγος.
83. Ὁ Κοραῆς.
84. Τὸ ἔργον τοῦ Παστέρ.
85. Ἡ Ζωγραφικὴ.
86. Ὁ Κυνηγός.
87. Ἀμερικὴ καὶ Ἀμερικανισμός.
88. Ἡ Ἑλαιο.
89. Ναυτικὴ ὅλκινη.
90. Αἱ Θρησκείαι.
- 91-92. Ὁ Καποδίστριας (δύο τόμοι).
93. Τὸ Ἐμπόριον.
94. Ἐθνικοὶ ἐπιδόματα.
95. Τὰ Λουτρά.
96. Τὰ Ἑλλήν. γράμματα καὶ χρόνους τοῦ Χριστοῦ Ἑλλήνων.
97. Ὁ Ἀρχαιολόγος.
98. Χρόνοι. τῆς Ἀρχαίας Ἰ.
99. Χρον. τῆς Μεσαιων. καὶ Ν. αἰῶνος.
100. Ἀπὸνδισμα τῶν ἔργων Βικτωρίας.

ΔΗΜΟΣΙΑ